

ვეცდით ჩვენი ხელით მოწეული სხვამ ჩვენ უნდა შევძლოთ ჩვენი ცდით მოზოგებული სხვამ არ დაისაკუთროს. რა არის ამისათვის საჭირო? და და ცოდნა, ე. ი. შეგნება იმის; რაც არის და რაც უნდა იქნეს. ამ მიზნისათვის ამუშავებულან მრავალი ძალები, შეგნების გასაღვივებლათ და გასაღვივებლათ დაგრავინავს მედგარი სიტყვა და ამ სიტყვას მოუთმენლათ ელის, იქერს და იგნებს ერის უშრავლესობა... ამ აზრით ვემგზავრებით ჩვენც მკითხველებსაც, ამ იმედით ვშლით ჩვენ შეკვეცილ ფრთებს, ამ გრძობით ვიწყებთ ერთ პაწია, ვიწრო კუნჭულში მოქმედებას. მოვა დრო ერთა მოგვეზრდება, პაწია კუნჭული ფართო ასპარეზათ გადაიქცევა და ჩვენი გაზვითც მკირე წელილათ შეედინება დიდ სალაროში.

რა გეწადია? ამას მთელი ჩვენი მომავალი გაგაცნობს. ამ ჟამათ ახოლოთ მოკლეთ.

ერის უმრავლესობა—აი ვის მივმართავთ ჩვენ. იმ უმრავლესობას, რომელიც ერის სიმდიდრესა და დიდებას ქმნის და თვითონ კი ამ სიმდიდრისაგან ნაფიჩხები-ლა რჩება; იმ უმრავლესობას, რომელიც ტანჯვითა და წვალვით იწრთვება ახალი ცხოვრების მისაგვარებლათ, რომელიც სწორეთ ამიტომ წინ იყურება და ქოველივე ხელშემშლელ, ბნელ, უკან დამწვევ ძალას გამირეული თავგანწირვით შებრძოლებია. ჩვენ სწორეთ ეს უმრავლესობა მიგვანჩნია ერის კულტურულ ძალილათ და როცა ჩაგვიჩინებენ: ვიზრუნოთ ერისთვის განურჩევლათ სოციალური ჯგუფებისა, დავივიწყოთ დროებით კლასიური წინააღმდეგობაო, ჩვენ ამით სხვისი, სწორეთ იმ უმრავლესობის შრომით ვალადებულთა, მომავლის შიშით აწმყოს მოტრფიალეთა საქმეების მოგვარებას გვირჩევენ. განა მათ საქმეებს კიდევ მოგვარება ეჭირვება, განა იმათ, ვისაც უმრავლესობის იდეალი ეჯავრებათ და აწმყოთი არსებითათ კმაყოფილნი არიან, შეუძლია თავისი კლასიური „მე“ შესწირონ საერთო საქმეს? არა! მხოლოთ მათ ამას არც კი ურჩევენ. ყოველთვის ერის უმრავლესობას მიმართვენ და ეუბნებიან: თქვენ დაივიწყეთ თქვენი ვიწრო ინტერესები, მით საერთო საქმე გაკეთდებო. მართალია ეს? არა! ვინ არის ეს უმრავლესობა? ერის ის ნაწილი, რომელსაც ცხოვრებამ ხელიდან ყოველივე ქონება გამოაცალა. ცხოვრების სახსრათ მას მარტოდენ სამუშაო ძალა შერჩენია და ამ ძალით აწვითარებს მრეწველობას, ქმნის სხვებისთვის სიმდიდრეს, ზრდის ერის კულტურულ ძალას. ის მწარმოებელია, ყოველივე საწარმოვო იარაღებს მოკლებულია და იძულებულია სხვისი საწარმოვო იარაღებით სხვისი ქონება ზარდოს. ერის უმცირესობა ამ ქონების პატრონი, სხვისი შრომით განებივრებული, უმრავლესობის გაჭირვებით გამდიდრებული. შრომობს უმრავლესობა, უშრომლათ საკუთრებს მის ნაშრომს უმცირესობა კაპიტალი და შრომა გაიშუღლია და დაპირდაპირებული. პირველის ზრდა-განვითარება მეორეს ექსპლოატაციის მოახსრავებს და მხოლოთ ამ ექსპლოატაციით იცავს თავის არსებობას. მაშასადამე, შრომის ექსპლოატაცია კაპიტალის არსებობის კითხვა და კაპიტალის პატრონმაც თავს არსებობა უნდა დაიცვას. ასეთია თანამედროვე წარმოების არსებითი მხარე და ამ-ნიადაგზე ჩნდება კლასთა წინააღმდეგობა. ეს წინააღმდეგობა უნდა მოისპოს. როგორ?

თქვენს წინ დგას ეურნალი „მოგზაური“. გაიხსენეთ და წარმოიდგინეთ რამდენი კაცის შრომა ურევდ შიგ. გაიხსენეთ ქალაქის ქარხნის მუშები, ამ ქალაქის გადამტანი მეორე ადგილას, გადასატანი საშუალებანი: რკინის გზე, გემები, ამათი გამკეთებელნი; მანქანა, რომელზედაც იბეჭდებოდა ეს გაზეთი, ეუშები, რომელნიც აკეთებდენ ამ მანქანას, ასოთ-ამწყობნი, მბეჭდავნი და ათასი და ათი ათასი სხვები ხელდა, რა

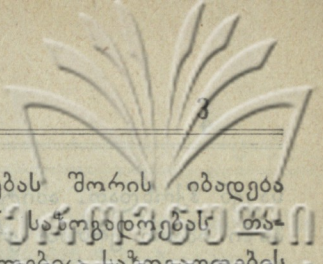
დენ კაცს უკეთებია ეს პატარასაგანი. თქვენ შეიძლება კმაყოფილი იქნეთ, რომ სამაგიერო ხელში შეგროთ ასეთი კლასი, რომელიც თქვენ მისწრუებათა გამომსახველია, თქვენი საჭიროების მსახურია, თქვი თანამგზავრია გრძელსა და ძნელ გზაზე; აბა აიღეთ სხვა რომელიმე ნივთი. იგივე მუშაობაა, მასაც ასი ათასობით მშების ძალა მოხმარებია, გაუკეთებია საზოგადოების უმრავლესობას, მხოლოთ გასაყიდათ გამოაქვს ერთ ვისმე, მას ერთიპატრონი დაურჩა ბოლოს. საქმე უწარმოებია საზოგადოებ, მხოლოთ ნაწარმოები მიუთვისებია კერძო პირს მერე რა ამ კერძო პირს შეუძლია რიგიანათ, საზოგადოების საქოების დაგვართა განაწილოს ნაწარმოები? რასაკვირველა, არა! ამას კრიზისები ამტკიცებენ. რა არის კრიზისი? ბარში განოტანილი საქონელის რიცხვი მოთხოვნილებას ემატება და აუარებელი საქონელი გაუსაღებელი რჩება. ას მოყვება: მრავალი მრეწველების გაკოტრება, უსაქმო მშათა რიცხვია გამრავლება, საერთო სიღარიბისა და გაჭირვის გამწვავება. კრიზისი უფრო ნათლათ ამუდენებს იმას, რც წარმოების არსებით: ნაკლს შეადგენს. რატომ ხდება ეს? სარეთ იმიტომ, რომ საქმეს აწარმოებს საზოგადოების უმრავლესობა, მხოლოთ ნაწარმოებს ისაკუთრებს უმცირესობა. რძო პირი დაინტერესებულია, რაც შეიძლება მეტი მოიოს. მეტ მოგებას მეტი საქონელის გაკეთება ეჭირვება. მა ამავე დროს არ იცის რამდენს ამზადებენ იმზევ საქონელს ცევი. ბოლოს გამოდის, რომ იმაზე მეტი გაუკეთებიათ, ვიდრ საჭირო იყო. ხელმძღვინელობა უვარგისი გამოდგა, რაიმ? იმიტომ რომ ხელმძღვინელია ერთი პირი, მაშინ როდცა სახელმძღვანელოა მთელი საზოგადოების საქმე. ერთი კაცი ამ დიდ საქმეს ვეღარ უძღვება. ამნაირათ დღევანდელ წარმოება მოუწესრიგებელია: წარმოება გადიდდა, წარმოება განაზოგადოვდა, მხოლოთ საზოგადოება კი არ უდგა მას სათავეში, მაშ საჭიროა სასოგადო წარმოებას საზოგადოება ხელმძღვანელობდეს. რატომ უდგას დღეს კერძო პირი წარმოებას სათავეში? იმიტომ, რომ მის ხელშია საწარმოვო იარაღები. როგორ უნდა ჩაუდგეს წარმოებას სათავეში საზოგადოება? საწარმოვო იარაღები საზოგადოების ხელში უნდა გადადეს... აი მიზანი. როგორია საშუალება?

სათავეში ჩადგომას ძალი უნდა ძალას შექმნა. ამ ძალას თვით ცხოვრება ამზადებს. უმრავლესობა დღითიდღე მატულობს, კიდევ უფრო მრავლდება. ერთი საჭიროებია გარემოკუთონი, საერთო საქმეს ეცნობიან, ერკვევიან, იგნებენ და საერთოთ ეწყობიან მის მისაგვარებლათ ამნაირათ ძალა მატულობს და ძალა იწვრთნება. გაქრდილიმა და გაწვრთნილიმა ძალამ მოქმედების ასპარეზი უნდა გაიფართოოს, მეტი მოწიწილება მიიღოს საერო საქმეებში... მან ფართო უფლებები უნდ პოიპოვოს... აღნიშნულთა მიზნის მისაღწევათ, შესაფერო საშუალებას მიზობია და გეგმით... —აი რა გეწადია ჩვენ.

საზომი ხელთა ვვაქვს და ჩ... ხდება დღითიდღე ვანდელ ჯგუფთა ვანწყობილებ დაგვართ, ხელი შევეუწყოთ ვ... კას, ჩვენ ვეცდებით ნათელი და დაპიროთ ბუნდოვან და მშიშა ბით ვეგებებით და ვულოცავთ ჩ

დღევანდელ

მძიმე და იმავე დროს მ საზოგადოებრივ ცხოვრების ცემს, და ეს გარემოება სი

ვინც აქამდის სასოწარკვეთილი იყო. დადგა ჩვენშიაც ისეთი დრო, როცა თითოეულ წამს უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ვინც სხვა დროს მთელ საუკუნოებს. რას ვხედავთ ჩვენ გარშემო? საზოგადოებრივ მოძრაობას, რომელსაც, ადიდებულ მდინარესავით, გაუხეთქია ძველი, ვიწრო კალაპოტი და რომელიც ესწრაფვის ახალი უფრო ფართო და უფრო შესაფერი კალაპოტის გაკეთებას. რამდენიმე თაობის მსურველად მისწრაფებამ, პატიოსან და თავდადებულ პირთა შრომამ და მეცადინეობამ დღეს მიახწია უმაღლეს წერტილს და ლომობს ხორცი შეისხას, დაგვირგინდეს. მაგრამ რამდენათ სანატრელი და აღმაფრთოვანებელია დღევანდელი წამი, იმდენათ იგი აღმაშფოთებელი და შესაზარცია. ადამიანთა აურაცხელი მსხვერპლი, ომის საკურთხეველზე შეწირული, შეუჩერებელი ჟღერა ჯანსაღ ახალგაზდათა სიცოცხლისა ისეთ საშინელ საშუალებათა წყალობით, რომლებს მსგავსი არც ერთ ველურ და ბარბაროსულ ხალხს სიმარშიაც კი არ მოჩვენებია, აურაცხელ ქვრივ-ობოლთა და მოხუც შობებლთა უპატრონოთ და უსახსროთ დარჩენა, აუარებელი სიმდიდრის ტყულა-უბრალოთ დაღუპვა და განადგურება, და საერთოთ ქვეყნის ეკონომიური ცხოვრების ნორმალური მსვლელობის შერყევა, შეჩერება, — აი მოკლეთ რა შეადგენს დღევანდელ წამის მეორე უდიდეს დამახასიათებელ თვისებას. სიცოცხლე და სიკვდილი, ყოფნა თუ არ ყოფნა პირისპირ ებრძვან დღეს ერთმანეთს ჩვენ თვალწინ, და შეუძლებელია, რომ საზოგადოებამაც, ამოდენი ხნის დაყრუვებისა და ძილის შემდეგ, არ მიიღოს ამ საარსებო, სამკვიდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში აქტიური მონაწილეობა.

ყოველმა ცოტათ თუ ბევრათ შეგნებულმა ადამიანმა უნდა იცოდეს, რომ ეს ბრძოლა არ დაწყებულა გუშინ, რომ იგი არ გამოუწვევია რუსეთის და იაპონიის ომს. პირიქით, მთელი ეს მოძრაობა და თვით დღევანდელი ომი უკანასკნელი მოქმედებაა იმ საშინელი დრამისა, რომელსაც ჩვენი საშინაო ცხოვრება ეწოდება. არიან ისეთი გულუბრყვილონი, რომელთაც კიდევ ჯერათ, რომ რუსეთის და იაპონიის ომი უბრალო, შემთხვევითი უბედურებაა, რომლის თავიდან აცილება ადვილათ შეიძლებოდა, რომ იმათ, ვის ხელშიაც იყო და არის აქამომდე ჩვენი საშინაო და საგარეო ცხოვრების ბედ-იღბალი, მეტი შორს-მჭვრეტელობა და გამჭირახობა გამოეჩინათ. იმათი აზრით, თვით ეს მოძრაობაც შემთხვევითი მოვლენაა, და თუ არ ეს ომი, თუ არა ჩვენი სასტიკი დამარცხება იაპონიასთან ბრძოლაში, ისე ამ მოძრაობას ადგილი არ ექნებოდა. მაგრამ ასეთი შეხედულება მიუტევებელი შეცდომაა. დღევანდელი ომი, მაგარი, რკინის ჯაჭვით არის გადაბმული მთელ ჩვენ წარსულ ცხოვრებასთან და განსაკუთრებით კი იმ სისტემასთან, რომელიც დამყარდა და გამაგრდა რუსეთის ხალხის ცხოვრებაში ამ უკანასკნელ რამდენიმე ათი წლის განმავლობაში. როცა მხედველობაში მივიღებთ რუსეთის ეკონომიური ცხოვრების ძირითად პირობებს, რომლებიც ბოლოს და ბოლოს შეუდგენენ მთელი თანამედროვე სახელმწიფო და საზოგადოებრივი წესწყობილების საფუძველს, მაშინ ჩვენთვის აშკარა ხდება როგორც რუსეთის და იაპონიის ომის, ისე დღევანდელი საზოგადოებრივის მოძრაობის აუცილებლობა. გამჭირახმა და შორს-მჭვრეტელმა პირებმა უშუალოდ ბევრი ეცადეს როგორც პირველის, ისე განსაკუთრებით მეორეს თავიდან აცილება, მაგრამ იმათ მეცადინეობამ სრულებით ამათ ჩაიარა. და ეს ასეც უნდა მომხდარიყო. საზოგადოება მხოლოდ მანამ ემორჩილება კერძო პირებს, სანამ საზოგადოებრივი ცხოვრების პირობები ამ უკანასკნელთ წინააღმდეგობას არ უწევენ, ე. ი. სანამ ეს კერძო პირები საზოგადოების თანახმად მოქმედებენ. მაგრამ რო-

ცა მმართველ პირებსა და საზოგადოებას შორის იბადება კონფლიქტი, როცა პირველი აჩივანს საზოგადოებას თავიანთ სურვილებს და ბრძანებებს, რომლებიც საზოგადოებას წინააღმდეგ არიან მიმართული, მაშინ თუ საზოგადოებას სიცოცხლის მაჯა უცემს, მან მთელი თავისი ძალდონით უნდა წინააღმდეგ ასეთ მიმართულებას და სძლიოს იგი, თორემ მას სიკვდილი მოეღოს. ასეთ საზოგადოებაში წარმატებასა და წინსვლასე ლაპარაკი აღარ შეიძლება. ამას ვვიმტკიცებთ კაცობრიობის წარსული ისტორია, ისტორიულ და საზოგადოებრივ მოვლენათა მეცნიერული შესწავლა.

აქედან აშკარა ხდება იმ დრამა მიზეზების გათვალწინება, რომელთა წყალობით რუსეთის ხალხს თავზე დაატყდა ეს ომი, რომელმაც თავის მხრით დააჩქარა და გააძლიერა ის მოძრაობა, რომელიც რუსეთის ხალხის გულში კარგა ხანია დევოდა და რომლის აფეთქებისათვის საჭირო იყო მხოლოდ რამივე გარეგანი გარემოება. რუსეთი, როგორც ყველაფერში: ისე თანამედროვე კაპიტალისტური მრეწველობის ასპარეზზე შედარებით გვიან გამოვიდა, ე. ი. იგი იმ დროს ჩაება კაპიტალიზმის ფერხულში, როცა რუსეთის ბურჟუაზიისათვის საჭირო ბაზრები აზიისა, აფრიკისა და ავსტრალიის ქვეყნებში უკვე დიდი ხანია დაჭერილი იყო კაპიტალისტურათ განვითარებული ქვეყნების ბურჟუაზიის მიერ. ყველა ქვეყნის ბურჟუაზიისათვის კი ბაზრის, ე. ი. საქონლის გასასაღებელი ადგილის შოვნა არსებითი, სასიცოცხლო კითხვაა. მართალია, რუსეთის ბურჟუაზიისათვის თვით რუსეთი თავისი 130—40 მილიონი მცხოვრებლებით ვეებერთელა ბაზარს წარმოადგენს, მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ ორი გარემოება. 1) რუსეთის ხალხს, როგორც კულტურულათ დაბლა მდგომს, ძლიერ ნაკლებათ აქვს განვითარებული მოთხოვნილებები და ამიტომ ძლიერ ნაკლებათ თხოულობს ბაზარზე საქონელს; მეორე მხრით კიდევ რომ ქონდეს მოთხოვნილება, საღსარი არა აქვს საქონლის შესაძენათ, საყიდლათ, ვინაიდან ნივთიერთაც იგი მეტის-მეტათ გადატაკებული და წელში გაწყვეტილია უზომო გადასახადების და ბაჟების წყალობით. გარდა ამისა რუსეთის საქონელი მკარველობითი სისტემის წყალობით, ე. ი. უცხოეთის საქონელზე დიდი ბაჟების დადებით, შედარებით ძლიერ ძვირია. ასეთ პირობებში რუსეთის ბურჟუაზიისათვის აუცილებელი შეიქნა შინაური ბაზრის გაფართოება. ამ მოთხოვნილების შესრულება და დაკმაყოფილება იკისრა მთავრობამ, რომელიც თავის მხრით არა ნაკლებათ არის დანტერესებული ბურჟუაზიის და კაპიტალიზმის განვითარებაში, რადგანაც ეს გარემოება მას საშუალებას აძლევს იყოლიოს ძლიერი ჯარი და ფლოტი. ჯარების და სამხედრო ფლოტის გაძლიერება თყით ბურჟუაზიისათვისაც დიდათ ხელსაყრელია, რადგანაც ამით მას უჩნდება დაუღვევლი შეკვეთა ხაზინის მხრით სხვა და სხვა სამხედრო საგნებისა, და ყველამ კარგათ უწყის, თუ ხაზინა ამ მხრით როგორ ხელგაშლილია.

2) ყველა ამას, თითქო განგებ, ზედ ერთვის კიდევ ის გარემოება, რომ რუსეთის უზარმაზარ სახელმწიფოს, ამოდენა ჯარის და ძლიერი სამხედრო ფლოტის მყოფს, არა აქვს ისეთი ნავთსადგური ზღვაში, საიდანაც ყოველ დროს თავისუფლათ შეიძლებოდა გასვლა. ამნაირათ ერთი მხრით რუსეთის ბურჟუაზიას უნდა ეშოვნა სადმე უფრო ადვილათ გასასაღებელი ადგილი თავის საქონლისათვის, და მეორე მხრით მთავრობასაც უნდა მოეპოვებია გაუყინავი ნავთსადგური თავის სამხედრო და სავაჭრო გემებისათვის, რომელსაც გზა დაკეტილი არ ჰქონოდა, როგორც შავი ზღვის ნავთსადგურებს აქვთ ხოლმე.

ერთათ ერთი გასაწვეი ადგილი, როგორც რუსეთის ბურჟუაზიას, ისე რუსეთის მთავრობას, შორეულ აღმოსავლეთით

საკენ ჰქონდათ. ამიტომ ამ უკანასკნელი წლების განმავლობაში იმათი ერთადერთი სატრფიალო მიზანი წყნარ ოკეანის ნაპირზე თავისუფალი ნავთსადგურის შექმნა და იქ დამყარება შეიქმნა. ამისთვის მთავრობა არ ზოგადდა არავითარ მსხვერპლს. ეჭვი არ არის, რომ შორეულ აღმოსავლეთში თავის მიზნის განხორციელებისთვის ისინი ნაკლებ წინააღმდეგობას და დაბრკოლებას მოელოდნენ. იაპონია ამ ათითხუთმეტი წლის წინეთ არავის მხედველობაში არ ჰქონებოდა, რაც შეეხება ჩინეთს, იგი ხომ ყურადღების ღირსი არ იქნებოდა. უეჭველია ისიც, რომ რუსეთს მანჯურიის და კორეის დაპყრობა და შემოერთება ჰქონდა მხედველობაში, როცა აღმოსავლეთისაკენ მიიწვედა, მაგრამ ეს ბუნებით მდიდარი და მჭიდროდ დასახლებული ქვეყნები არც სხვა ქვეყნის ბურჟუაზიისთვის იყო ნაკლებათ სანატრელი ლუკმა. ევროპის და ამერიკის ბურჟუაზია იმათ უფრო ადრე შესცქეროდა და თავისი ეკონომიური ბატონობა რამოდენიმეთ კიდევაც დაემკვიდრებოდათ იქ თავიანთ ნაწარმოების გავრცელებით. სრულ დამორჩილებისათვის კი შემთხვევა იყო საჭირო, რომელიც ხელში ჩაუგდებდა ბუნებით მდიდარ ქვეყნებს უფრო ძლიერ ბურჟუაზიას.

ამანაც დიდხანს აღარ დაიგვიანა. ჩინეთსა და იაპონიას შორის ატეხილმა ომმა 1895 წელს დაინტერესებულ ქვეყნებს მიზეზი მისცა ჩინეთის საშინაო საქმეებში გარეუღიყვენ და ამ ვეგებერთელა სახელმწიფოს ტერიტორია თავიანთ საკენკათ გაეხადათ. გამარჯვებულ იაპონიას კი არ მისცეს საშუალება თავის გამარჯვებით სიესებით ესარგებლებია. კიდევ უკეთესი შემთხვევა 1900 წლის არეულობა იყო ჩინეთში ევროპიელების წინააღმდეგ. იაპონიამ ამ დროსაც ისახელა თავი, მაგრამ რუსეთმა და ევროპის უძლიერესმა სახელმწიფოებმა აქაც ჩაუშხამეს მას საქმე და მხოლოდ თითონ იხვედრეს მოზრდილი კერძი ჩინეთის ანგარიშზე. სხვათა შორის რუსეთმა დაიკავა საუკეთესო ნავთსადგურები: პორტ-არტური და დანლი და ვეგებერთელა ტერიტორია მანჯურია 25 მილიონი მცხოვრებით. ეს უკანასკნელი თუმც დროებით, მაგრამ როგორც შემდეგ გამოირკვა, სამუდამოთ სურდა ხელში ჩაეგდო. თავის განზრახვის სისრულეში მოსაყვანათ, რუსეთმა გამაგრა ეს ნავთსადგურები, გაიჩინა იქ უძლიერესი სამხედრო ფლოტი და შემოუერთა ისინი რკინის გზით რუსეთს. ასეთმა საქციელმა ყველა დაინტერესებული სახელმწიფოები გააბრაზა, მაგრამ ყველაზე უფრო შეურაცხყოფილი შეიქნა იაპონია, რომლის მომავლისათვის რუსეთის დამყარება დასახლებულ ადგილებში ძლიერ საშიში გარემოება იყო. იაპონიისათვის ცხადი იყო, რომ თუ რუსეთი დამყარდებოდა მანჯურიაში, ეს იმას ნიშნავდა, რომ ეს მხარე სრულებით დაიკუტებოდა საგარეო ვაჭრობისათვის დიდი ბაჟების საშუალებით, რადგანაც რუსეთის საქონელი თავისუფალ ბაზარზე ვერ გაუწევს მოცილებობას უცხო ქვეყნის საქონელს. გარდა ამისა მანჯურიას და კორეას იაპონია, რომელიც მეტათ მჭიდროდ არის დასახლებული, როგორც ახალშენებს ისე უყურებდა. ამიტომ აშკარაა, რომ იაპონია ყოველ დონეს იხმარდა, რუსეთისათვის აქ მედგარი წინააღმდეგობა გაეწია და იგი დაქერილ ადგილებიდან გაეძევებია. აი ამ ნიადაგზე ატყდა ეს ღირსსახსოვარი ომი, რომლის გამო, აგერ წელიწადი სრულდება, უმოწყალოთ იღვრება უდანაშაულო ადამიანთა სისხლი.

ზვიათ ჩვენ გვინდოდა რამდენიმეთ დაგვენახებინა მკითხველებისათვის, რომ ამ ომის ატეხა არ იყო შემთხვევითი მოვლენა, არამედ მას ღრმა მიზეზი ჰქონდა ორივე მებრძოლ ხალხის საზოგადოებრივ პირობებში. ეს ომი შეადგენს დღეს ყველაზე უდიდეს მოვლენას არა მარტო რუსეთის ცხოვრებაში, არამედ დანარჩენ ხალხთა უმეტესობისათვისაც. ყველა იმ

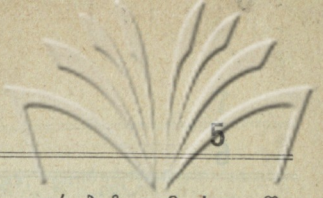
შედევების გათვალისწინება: რომლებიც მას უნდა მოყვებოდნენ ჩვენთვის შეუძლებელია. იმის აღწესსვაც კი ძნელია, რაც აქამდის მოყვა მას. პირველი შედეგი არის ის, რომ საზოგადოებამ აშკარათ დაინახა ბიუროკრატიული წესის, რომლითაც აქამომდე განაგებდნენ რუსეთის ხალხს, სრული გაკოტრება და ახალ ცხოვრებასთან შეუსაბამობა; რომ იქ, სადაც ყოველივე წესიერათ არის მხოლოდ ქაღალდზე და არა სინამდვილეში, არა ცხოვრებაში, საზოგადოებას დიდი განსაცდელი მოეღის და საჭიროა დიდი ენერგია და ხასიათის სიმტკიცე, რომ უბედურება თავიდან აიცილიონ. როგორც მკვდრის გაცოცხლება აღარ შეიძლება, ისე დაპოქსებული წესის აღდგენა და განახლება შეუძლებელია. უკანასკნელი ამბები აშკარათ მოწმობენ, რომ რუსეთის ხალხში შენახულა იმოდენი ცხოველყოფილი ძალა, რომ იგი ძლევს იმ დაბრკოლებებს, რომლებიც მას ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ელოდება წინ. მაგრამ ნუ ერწმუნებით ყველას. ამ საერთო ხოროში ურვეიან ყალბი ხმებიც, ბევრი მლიქვნელი და მაცდური ენები. საჭიროა იმათი გარჩევა, და თავისი პოზიციის მტკიცეთ დაცვა. ყველა გაზეთები, საზოგადოების ყველა ჯგუფები თუ კლასები უკმაყოფილო არიან დღევანდელი ომით. მაგრამ რისთვის? ნუ თუ ამ უკმაყოფილებას რაიმე საერთო აქვს? ნუ თუ აქაც საერთო „ნაიდაგი“ არის? სრულებითაც არა: ერთნი იმიტომ არიან უკმაყოფილო, რომ აშკარათ ხედავენ დღევანდელ ბიუროკრატიულ წესს სამარე-ეთხრება და აშკარადდება მისი გამანადგურებელი შხამი. მეორენი უკმაყოფილო არიან იმიტომ, რომ რუსეთი ვერ იპყრობს კორეას, მანჯურიას, ინდოეთს, რომ ამით გაძლიერდეს რუსეთის ჯარის დიდება და ბურჟუაზიამ იშოვნოს ბაზარი და დიდი ბაჟების, ე. ი. მფარველობითი სისტემის, წყალობით შემოზღუდულმა, გარეშე საშიშ მოცილებებისაგან უზრუნველყოფილმა, არხენათ მოისვენოს და ჯიბე ოქროებით გაიტენოს. არა, არა ამიტომ არიან უკმაყოფილონი ისინი, ვინც მშრომელი ხალხის, ქვეყნის მუშაკების და მკეთებლების ინტერესს იცავენ. მაგრამ ამის შეგნება და ცოდნა არ შეიძლება ასე ადვილათ, ამისთვის საჭიროა სისტემატიური მეცადინეობა და ობექტური, მიუდგომელი, დაფასება ყოველივე იმასა, რაც ჩვენ გარშემო ხდება. შვევლილი და ახალ გზაზე დაყენებული „მოგზაური“ ეცდება ეს მუშაობა რამდენიმეთ მაინც გაუადვილოს ჩვენ მკითხველებს. ნუ დაივიწყებთ კი, რომ აწინდელი წამი არის მეტათ სანატრელი და მას სიამოვნებით მოიგონებს ჩვენი მომავალი თაობა. არ ვუმტყუნოთ ჩვენ დანიშნულებას და ვეცადოთ, რომ მომავალმა თაობამ ჩვენც სიამოვნებით და პატივისცემით მოგვიგონოს.

ჩვენი ვალია მედგარათ და მტკიცეთ სვლა წინ, ერთხელ დასახულ მიზნისაკენ. ჩვენი საბოლოო მიზანი არ არის ორჭოფი, ორ-აზროვანი და ბურჟუსი გახვეული. როგორც ამომავალი მზე, იგი ნათლათ მოჩანს. გაუმარჯოს ჩვენ იდეალს! ვუსურვოთ გამარჯვება ახალ „მოგზაურს“, ახალი ცხოვრებისაკენ მიმავალს.

ფ. მახარაძე.

ს ს ხ ა და ს ს ხ ა ა მ ბ ე ბ ი .

შარშან ტფილისის ქუჩების მომკირწვლელობა კომისიამ საუკეთესო სისტემით მოაკირწვლინა სულ 5,600 ოთხ-კუთხსაყენი. როგორც კომისიის ცნობებიდან ჩანს, ქალაქში 28,000 ოთხ-კ. საყენი სრულიად მოუკირწლავი ყოფილა. წელს იმ ქუჩების მოსაკირწლავათ რიყის ქვით საჭიროა 140,000 მან., საუკეთესო სისტემით მოსაკირწლავ ქუჩებისთვის—200,000 მან. ქალაქმა თავიდანვე 200,000 მან. გა-

დასლო კარგის სისტემით ქუჩების მოსაკირწლავათ. აქედან შარშან დახარჯულა 150,000 მან. კომისიას ამ წლისათვის დარჩენია 50,000 მან.; საქირო კია 200,000 მან. როგორც ვიცით, 600,000 მან. გარდა საბჭომ გადასწყვიტა იშოვოს კიდევ 400,000 მან. ქუჩების მოსაკირწლავათ. ამიტომ კომისიამ დაადგინა, თხოვოს გამგეობას 50,000 მანეთის გარდა იშოვნოს კიდევ 150,000 მან. საერთოდ კი იმ ერთ მილიონ მანეთის გარდა, რომელიც ქუჩებისათვის არის გადადებული, კომისიის აზრით, საქიროა კიდევ ნახევარი მილიონი მანეთი.

კავკასიის მთავარმართველის თანამდებობის აღმასრულებელმა მიწერილობა დაუგზავნა გუბერნატორებს საქონლის ქირთან ბრძოლის შესახებ. მიწერილობაში ნათქვამია, საქმე ისე უნდა მოეწყოს, რომ თვით ხალხმა თავისუფლათ მმართველს ხალხე ექიმებს, არ ეწინოდეს ექიმებისა. დღემდის კავკასიაში საბევითალო ნაწილის წარმომადგენელთა მოღვაწეობა გამოიხატა მხოლოდ საპოლიციო ზომების მიღებით. ასეთი მოქმედება და კარანტინების დაწესება სულ სხვა აზრს უბადებს ხალხს ბეითლებზე. ამიტომ არის, რომ ხალხი ავადმყოფ საქონელს მალაყს და აღარ აჩენსო.

✓ პეტერბურგიდან ადგილობრივ გაზეთებს ატყობინებენ: გაზეთის კიოსკები ბევრგან დაღწვილია. ვასტინი დვორში (სავაჭროსახლები) ფიცრები ააკრეს; დანარჩენ მალაზიებსა და დუქნებსაც საჩქაროთ ფიცრებს აკრავენ. 11 იანვარს ქუჩებში სამარისებური სიჩუმე იყო. („ნ. ო.“).

გაზ. „ცნობ. ფურც.“-ს ახალსენაკიდან ატყობინებენ, რომ 11 იანვარს რკინის გზის ლიანდაგზე მუშებმა თავი გაანებეს მუშაობასო.

იმავე გაზეთს ფოთიდან ატყობინებენ: 3 იანვრიდან რკინის ლიანდაგზე დღიურმა მუშებმა უარი თქვეს მუშაობაზე და დღიურათ თხოულობენ მანეთს. რკინის გზის მთავრობამ ამ ამბის გამო განკარგულება მოახდინა გაფიცულ მუშების მაგიერ ოსმალები მოიწვიონ.

ამიერ კავკასიის რკინის გზის მთავარ სახელოსნოების სადგომში 12 იანვარს, დილის 7 საათზე, საწყობში ჩასულა ვაგონების ამქრის ბრიგადირი სამსონ გამყრელიძე. კარებთან გამყრელიძეს ვიდაც მოსწვია, ორჯელ რევოლვერი უსროლია და იქვე მოუკლავს. მკვლელი ვერ აღმოაჩინეს.

ყაზანის ვეჟილებმა ტელეგრამით თანაგრძნობა გამოუცხადეს ვეჟილს სოკოლოვს, რომელიც ქ. გომელში სასამართლოს თავმჯდომარემ იძულებული გახდა თავი დაენებებია ებრაელების დაცვისათვის.

გაზ. „ნაშა ჟიზნი“-ი შემდეგ ცნობას გადმოგვცემს: კაჩურას, რომელმაც ხარკოვის გუბერნატორათ ნამყოფის თავ. ობოლენსკის მოკვლა მოიწადინა, სიკვდილით დასჯა მიესაჯა და შემდეგ სიკვდილით დასჯა სამუდამო კატორგათ შეუცვალეს. ამ ჟამად კაჩურა გამოუშვეს შლისელბურგის საპატიმროდან და არხანგელსკის გუბერნიაში ასახლებენ.

პეტერბურგის ქალთა საერთოერთო დამხმარებელ საზოგადოებამ შუამდგომლობით მიმართა მინისტრთა კომიტეტს, რათა ქალებს უფლება მიეცეს მონაწილეობა მიიღონ საერობო და საქალაქო არჩევნებში და აგრეთვე არჩეულ იქნენ ისინი საზოგადოებრივ დაწესებულებებში.

სრულიად რუსეთის დოსტაქარა კრებაზე, მოსკოვში წაკითხულ იქნა მოსკოვის უნივერსიტეტის საიუმბილოგოთ დაწერილი ადრესი, რომელშიაც ის აწერია გამათქმული ქრემ რუსეთის უძველესმა უნივერსიტეტმა ბევრი განსაცდელი გამოიარა ადმინისტრაციის თვითნებობის გამო. ამ ბოლო დროს რუსეთში აღძრული განმათავისუფლებელი მოძრაობა იმას მოასწავებს, რომ ამ თვითნებობის აღსასრული მთახლოვებულია და რუსეთში შებორკილ მეცნიერებასაც მალე მოგვლინება თავისუფლებაო.

გაზ. „გრაჟდანი“ იუწყება, რომ ქ. ირკუტსკში (ციმბირში) გენერალ-გუბერნატორსაც აღარ აქვს შაქარი და ჩქარა საღამოობითაც სახლის განათებაც აღარ შეეძლება. იმავე ქალაქში ყველა სასწავლებლები დაკეტულია ნავთის უქონლობის გამო.

4 იანვარს მოსკოვში მოხდა მასწ. ურთიერთ დამხმარებელ საზოგადოების წევრთა კრება. კრებაზე სხვათა შორის დაადგინეს: სახალხო მასწავლებლების ზნეობრივი, უფლებრივი და ნივთიერი მდგომარეობის გასაუჯობესებლათ და აგრეთვე ხალხის განათლების წარმართ და სწორ გზაზე დასაყენებლათ აუცილებელ საქიროებას შეადგენს მასწავლებლების შეკავშირება. მასწავლებელთა ორგანიზაციების სწორ გზაზე დასაყენებლათ საქიროა შემდეგი პირობები: მასწავლებელთა ორგანიზაციების შესახებ არსებული ნებართვითი სისტემა უნდა შეცვლილ იქნას გამოცხადებითი სისტემით; ორგანიზაციის ყველა თანამდებობის პირნი უნდა არჩეულ იქნან; მასწავლებელთა მოღვაწეობა განთავისუფლებულ უნდა იქნეს შკოლის ადმინისტრაციის კონტროლისაგან. ყველა ორგანიზაციის მინიჭებულ ვქნეს რამდენადაც შესაძლებელია სრული ავტონომია. შემდეგ კრებამ გადასწყვიტა: აუწყოს საერო განათლების მინისტრს სახალხო მასწავლებლების გაქირვებული მდგომარეობა და ამასთანავე გადაწყვიტა ამორჩეულ იქნას ცალკე კომისია მასწავლებლების ქონებრივ მდგომარეობის შესახებ არსებულ სტატისტიკური მასალის დაწვრილებით შესამუშავებლათ.

გასულ წლის 13 დეკემბერს ბაქოს მუშებმა გაფიცვა დაიწყეს. თითქმის ყველა სამრეწველო რაიონებში, ყველა ქარხნებში, ფაბრიკებში, სტამბებსა და სახელოსნოებში მუშაობა შეჩერდა. ხელოსნები და მუშები ჯგუფ-ჯგუფათ შეგროვილნი გადადიოდნენ ერთი სამრეწველო ადგილიდან მეორეში, აჩერებდნენ მუშაობასა და სტანოკებს. ზოგიერთი სახელოსნოები, როგორც მაგალითათ როტშილდისა, რომლებშიაც მუშაობის განახლებას აპირობდნენ, გაფიცულთა ბრბომ დაღწვი-დაანგრიო.

გაფიცვა მეორე დღესაც გაგრძელდა და თანაც გაძლიერდა, რის გამო აღარ გამოსულა ადგილობრივი გაზეთები. ორთქლის უქონლობის გამო ელექტრონის სადგურმაც შეწყვიტა მუშაობა და მთელი ეს ადგილი სიბნელემ მოიცო. შეწყვეტილი იქნა აგრეთვე ტელეფონი ქალაქსა და სამრეწველო რაიონებს შუა.

წესიერების აღსადგენათ და არეულობის მოსასპობათ თფილისიდან ჯარი ჩამოვიდა, რომელმაც დაიჭირა ადგილი ქარხნების რაიონში და რკინის გზის დაყოფებაზე.

მუშების მოთხოვნის დაახლოებით შეეხებოდა: სამუშაო დღის შემცირებას, სამუშაო ქირის მომატებას, ზედ მეტ მუშაობის მოსპობას, მუშათა ბინის მოწესრიგებას, მუშებთან ზრდილობიან მოპყრობას, რიგიან აბანოების გამართვას და სხ.

14 დეკემბერს ნავთის მწარმოებელთა სხდომამ დაადგინა ცალკე კომისიის შედგენა, რომელსაც მუშათა წარმომადგენელთან ერთათ უნდა განეხილა გაფიცულთა მოთხოვნები და ერთმანეთთან შეთანხმებით შეწყვეტილი მუშაობა აღედგინათ. მოლაპარაკებამ უნაყოფოთ ჩაიარა. ბოლოს საქმე იმდენათ გამწვავდა, რომ გაფიცულ მუშებსა და პოლიცია-ჟანდარმებს შორის სასტიკი შეტაკება მოხდა, რამაც რამოდენიმე კაცი იმსხვერპლა.

ამ ჟამათ ბაქოს მუშათა გაფიცვა დასრულებულია; ხოლო რა პირობებით შეთანხმდნენ მუშები და მრეწველნი შემდეგში შეეცდებიან.

რუსეთის ქრონიკა

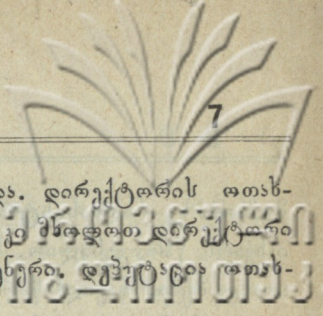
მთავრობა აცხადებს შემდეგს ზეტერბურგის მუშების გაფიცვის შესახებ: 1904 წლის დასაწყისში, ზეტერბურგის ფაბრიკებისა და ქარხნების ზოგიერთ მუშათა შუამდგომლობით, დამტკიცებულ იქნა წესდება „ზეტერბურგის ქარხნებისა და ფაბრიკების მუშათა საზოგადოებისა“. ახრათ ამ საზოგადოებას ქონდა თავის წევრთა სულიერ და გონებრივ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება და მუშების დაცვა მანვე ზრუნავდა მისთვის საზოგადოების თავმჯდომარეთა რჩეულ იქნა სპეციალური მდივანი გიორგი გაბონი. ახლათ დაარსებული საზოგადოება გადიდებისა და გაფართოებისათვის შეუდგა ქარხნებსა და ზოგადებში მუშებისა და ზეტერბურგის შრომის არსებულ დამოკიდებულების განხილვას. განვიხილო წლის დეკემბერს საზოგადოებამ ძალი დაატანა ზეტერბურგის ქარხნის მუშებს, ჩარეულიყვნენ ქარხნიდან დათხოვნილ ოთხი მუშის საქმეში. როგორც შემდეგ აღმოჩნდა, ეს მუშები არც-ც დაუთხოვნიან, არამედ თითონ წასულან. მიუხედავად ამისა, მდივალ გაბონისა და დასახელებულ საზოგადოების წევრთა მიერ აღედგინებულმა ზეტერბურგის ქარხნის მუშებმა 2 იანვარს მუშაობა შეწყვიტეს და იმავე აგიტაციის გავლენით მოითხოვეს როგორც ამხანაგების დაბრუნება, ისე შეცვლა მუშათა მიღების, გასტუმრების და დათხოვნის წესრიგისა. უნაყოფოთ ჩაიარა საქარხნო ინსპექციის დარიგებამ და გაფიცვას მიემხრენ ზეტერბურგის ზოგიერთ სხვა დიდ ქარხნების მუშებიც. შემდეგ გაფიცვა სწრაფად გავრცელდა და მოკლე ზეტერბურგის თითქმის ყველა ქარხანასა და ფაბრიკას. გაძლიერებისთანავე ერთად იზღებოდა მუშათა მოთხოვნილებანიც. ეს მოთხოვნილებანი, შედგებოდა უმეტეს ნაწილად იმავე მდივლის გაბონის მიერ, გავრცელებულ იქნა მუშათა შორის. ზირველათ მოთხოვნილებანი ეხებოდა ადგილობრივ ქარხნებს და ფაბრიკებს და საქარხნო საკითხებს, შემდეგ-ც შეეხებოდა საზოგადო საკითხებსაც—რვა საათის სამუშაო დღეს, მუშათა ორგანიზაციის მონაწილეობას იმ უთანხმოებებში, რომელიც ჩამოვარდება ხელში მუშებსა და ზეტერბურგის შრომის და სხვა. იმ ქარხნებისა და ფაბრიკების ზეტერბურგის, სადაც გაფიცვა მოხდა, შეიკრიბნენ სათათბიროთ და სტრუქტურა. რომ მუშათა ზოგიერთ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას თან მოეყვება რუსის მრეწველობის სრული დაცემაც. ზოგიერთ მოთხოვნილებების განხილვა და რამდენათმე დაკმაყოფილება კი შესაძლოა ცნეს, რამდენათაც ამის ძალა შეწყვეს თვითმუშე ქარხანას. ამასთან ზეტერბურგის სურვილი განაცხადეს მოლაპარაკება დაიწყონ, მაგრამ მუშების ორგანიზაციებთან-ც არა, არამედ ყველა ქარხნისა და ფაბრიკაში ცალკე. მოთხოვნათა განხილვის ასეთ წესზე მუშები უარს ამბობდნენ. რადგან გაფიცვას არავითარი უწყისობა არ მოულოია, მთავრობას არ მიუშართავს რეპრესიული დონისძიებისათვის და დიდხანს დაწყებისა არც არავინ დაუტუსადებიათ მუშათაგანი, არც გაუხსნაკვიათ. მაგრამ ფაბრიკა-ქარხნების მუშათა საზოგადოების აგიტაციის მსგე დაერთო ფარულ რეგულირებონურ წრეების წაქეზება. აუთონ სსენებული საზოგადოება მდივლის გაბონის მეთაურობით 8 იანვარს დიდიხანს გადავიდა ცხად რეგულირებონურ ზრუნავდაც. ამ დღეს დედელმა გაბონმა შეადგინა და გაავრცელა მუშების ზეტერბურგის ხელმწიფის სახელზე. ამ ზეტერბურგში, გარდა შრომის ზირობების შეცვლისა, მოთავსებულია თავსედი მოთხოვნიანი ზოლ-ტოკური ხასიათისა. მუშათა წრეში გავრცელეს ხმა და ზრუნავდაც იგი, რომ აუცილებელია შეერება სასახლის მოკლანზე 9 იანვრის 2 საათზე და მდივალ გაბონის საშუალებით გადაცემა ხელმწიფისათვის მუშათა საჭიროებათა შესახებ თხოვნისა. ამ ზრუნავდაც იგი ზოლიტოკურ ხასიათის მოთხოვნილებათა არაფერი იყო ნათქვამი, მუშების უმრავლესობას არ უმხედდენ სასახლის მოკლანზე შეერების ნამდვილ მიზანს. ფანატურმა ქადაგებამ, რომელსაც ეწეოდა ოავის ხარისხის სიწმინდის დამიწვევები მდივალი გაბონი, და მანვე ზირთა ბორტ-განზრახულმა აგიტაციამ იმდენათ ააღელვა მუშები,

რომ 9 იანვარს შრავალ რიცხოვან ჯგუფებამ გაქმნა ქარხნის ცენტრისკენ. ზოგ ადგილას მუშებს და ჯარს შორის უსიძინდნენ ღრვა მოხდა, რადგან არ იშლებოდნენ და ხანდახან თავს ესხმოდნენ კიდევ ჯარებს. ჯარები იძულებული იყვნენ თოფი გაესროლათ ზოლიტოკურების ტრაქტზე, ხარვის კარებთან, ტროიციის ხილთან შესამე ღინიაზე, გასილვეის კუნძულის ზატარა ზრუნავდაც, ალექსანდრეს ბაღთან, ნევის ზრუნავდაც კუთხეში, გოგოლის ქუჩაზე, ზოლიტოკის ხილთან და ვახანის მოკლანზე. გასილვეის კუნძულის მეთხე ღინიაზე ბრბომ გააშენა მავთულებისა და ფიცრებისგან სპი ბარაკადი და ზედა ამრთა წითელი დროშა. მეზობელ სახლების ოფიცრებიდან ჯარს დაუნიშნეს ქვები და რეგულირებონც ესროლეს. ზოლიტოკებს ბრბო ართმედა ხმლებს, გაძარცვეს შაფოვის თოფხანა, მოიტაცეს ასამდე ზირი ხმლისა, რომელნიც შეტ წილათ ისევ წართვეს ზოლიტოკებში. ზირველ ნაწილში ვასილიტოკის მხარეზე ბრბოს ერთმა ნაწილმა ტელეფონების მავთულები დაწყვიტა და ტელეფონის ბოქები წაქცია. ამ ვასილიტოკის უბანში მეორე ზოლიტოკის ნაწილის შენობას დაეცნენ და დაანგრიეს. იმავე საღამოს დიდს და ზატარა ზრუნავდაც ზეტერბურგის მხარის უბანში ხუთი დუქანი აიკლეს.

ათ იანვარს ზეტერბურგში მთელი დღის განმავლობაში შეტაკება არ მომხდარა ხალხსა და ჯარს შორის. არც იარაღის ხმარება დასტორდა ჯარს. რადგან ჯარის დანახვაზე ხალხი კარბოდა ხელში. თავის დროსე იყო შექერბული გაფიცულების წაღილი, რომელთაც უნდოდათ დღისით დაეცოდნენ „გოსტინი დოკრს“. საღამოთი გაფიცულებს მიეპატუნ ელექტრონის სადგურის მუშებიც, რის გამო ხალხის ერთმა ნაწილმა სიბნელით ისარკებდა და სხვა დასხვა ქუჩებში აქა-იქ მადახიებს მუშები ჩამოტოვიეს, მაგრამ წესიერება მაშინაც საჩაქროთ ადგენილ იქნა. 10 იანვრის განმავლობაში მოკლე დღის დასტორი არ ეოფილა. ნამდვილ გამახანგარიშებით 9 იანვრის განმავლობაში აღმოჩნდა: მოკლე დღის 96 და დასტორი 333, ამით შორის 58 მსუბუქათ არიან დაშავებული და ამოუვარტორიაში დაღიან.

12 იანვარს ზეტერბურგში გამოქვეყნდა მათი უდიდებულესობის სახელბობით ბრძანება უმართებულეს სენატისადმი: ამ უკანასკნელ დღებში ზეტერბურგში მომხდარ შემთხვევების გამო საჭიროთ ვცხანით მივშართთ განსაკუთრებულ არჩეულებრივ ზომებს სახელმწიფოს წესწეობილების და საზოგადობრივი მშვიდობიანობის დასაცველათ. ამ მიზნით ჩვენ საჭიროთ დავინახეთ დავაწესოთ თანამდებობა ზეტერბურგის კენერალ-გუბერნატორისა, როგორც ეს ნახსენებია კანონ-მდებლბობაში მთავარ მმართველის დანიშვნის შესახებ.

- 1) კენერალ-გუბერნატორს ემორჩილებიან ქალაქი ზეტერბურგი და ზეტერბურგის გუბერნია;
- 2) რაც შეეხება სახელმწიფო წესიერების და საზოგადოების უშიშრობის დაცვას, ამ მხრივ კენერალ-გუბერნატორს ემორჩილებიან ადგილობრივი ყველა სამოქალაქო მმართველობანი და ყველა ხარისხის სასწავლებლები რომელ უწყებასაც უნდა ეკუთვნოდნენ;
- 3) კენერალ-გუბერნატორს უფლება აქვს, შინაგან საქმეთა მინისტრთან შეთანხმებით, მიიღოს ხელში ზომები ცენტრის წესდების მე-140 მუხლში მოხსენებული;
- 4) კენერალ-გუბერნატორს უფლება ეძლევა გამოსცეს ხელში სავადებულ დებულებანი, რომელნიც უნდა შეეხებოდნენ წესისა და რიგის დაცვას მთელ საკენერალ-გუბერნატორში, ამ დებულებამდე უნდა დადგენილ იყოს სასჯელი და წესი საქმეებსა გარევისა დებულების ომრდევითათვის, თანხმით გაძლიერებულ დაცვის დებულების მე-15 და მე-16 მუხლისა, რისთვისაც კენერალ-გუბერნატორს შეუძლია დავალოს ამ საქმეების გარევის თავის ხელქვეით ზეტერბურგის გუბერნატორს და გრადონახლნიკს. ეს უფლებანი კენერალ-გუბერნატორს ეძლევა დამოუკიდებლათ იმ უფლებისა, რომელიც მას აქვს გაძლიერებულ დაცვის დროსთვის მინიჭებული;
- 5) კენერალ-გუბერნატორს უფლება ეძლევა სამოქალაქო მთავარ-მხედეთა და-

სახმარებლად გამოუძახოს ხელმე ჯარს ეოველ იმ შემთხვევაში, როდესაც იგი საჭირო დაინახოს. რა რიცხვი ჯარისა, რა გვარი იარაღით მოუწოდებს, ამას თვით მოისარებს. იმ წამიდან, რა წამსაც გენერალ-გუბერნატორი ჯარს გამოიწვევს, ჯარი მისი ბრძანების თანხმით მოქმედებს; 6) გენერალ-გუბერნატორის უფლებას მთელ საგენერალ-გუბერნატორში ემორჩილებიან, როგორც ზეტერ-ბურგის საგუბერნიო უნდადრითა მმართველობა, აგრეთვე უნდადრითა ზოლიციის რკინის გზების მმართველობანი. ამათ გარდა ზოლიციის მხრივ მასვე ემორჩილებიან ყველა დაწესებულებანი და მოხელე ზირნი იმ ადგილებში, რა ადგილებიც რკინის გზებს და მათ ლი-ანდაკებს ეკუთვნიან; 7) გენერალ-გუბერნატორს ემორჩილებიან, ზოლიციის მხრივ, ყველა სასახინო ფაბრიკები, ზაფადები და სა-ხელისნობები, რომელნიც მთელ საგენერალ-გუბერნატორში იმუ-ფლებიან; 8) ყველა უფლებანი შინაგან საქმეთა მინისტრისა, რომელნიც შეეხებიან არჩეულ ზირთა თანამდებობაზე დამტკიცებას, ქალაქის საზოგადოებებში და ქრობის სამმართველოებში, გენერალ-გუბერნატორს გადაეცა, როგორც სატატო ქალაქში აგრეთვე მთელ საგენერალ-გუბერნატორში; და მე-9 გენერალ-გუბერნატორს უფ-ლება აქვს ადუგრძადოს თვითთველ ზირთ ცნობება როგორც სა-ტატო ქალაქში, ისე ზეტერბურგის გუბერნიაში. უმართებულესი სენატი აღსასრულდებათ ამისა მოახდენს საჭირო განკარგულებას. დადნზე მათი იმპერატორობითი უმაღლესობის ხელით აწერას: „ნიკოლოზი“. ცარსკოე სელაში 11 იანვარს 1905 წელს.

გენერალ-მაიორი ტრეპოვი ზეტერბურგის გენერალ-გუბერნატორათ დაინიშნა.

მთელი რუსეთის ურადდება მოცულა დღეს ზეტერბურგში და სხვა დიდ ქალაქებში იანვრის დამდეგს დაწვებული მუშათა გაფიცვებით.

რუსეთში გაფიცვები ზეტერბურგიდან დაიწყო. ზირველათ გაიფიცნ ზეტერბურგის ფაბრიკის მუშები, ქარხანაში მუშაობა შეწყდა, ქარხნის გარეთ, ქუჩებში მუშები ჯგუფ-ჯგუფათ დადნ. მათ შორის ბევრი ქალია, არავითარი ხმაურობა არ ისმის, მხოლოდ დრო გამოშვებით ქარხნის კარებს მუშათა ერთი ჯგუფი მიუახლოვდება და ცოტა ხნის შემდეგ ისევ უკან ბრუნდება. სინუშე მხოლოდ უნდადრის ესკადრონმა დაარდნა, რომელიც კახანებისაკენ მიემართებოდა. უნდადრები ცხენებს მიატყებდნ და ჩქარობდნ. ქარხნის კარებზე გაკრულია განცხადება დირექტორისა, რომელიც აცხადებს, რომ მუშების თხოვნა მუშის ტეტრაგინის დათხოვნის შესახებ უსაფუძვლოა, გარდა ამისა დირექტორი აცხადებდა, ვინც სამუშაოთ დაბრუნდება, გამოტოვებულ დღეების სამუშაო ფასიც მიეცემა და არც დაისჯება, ხოლო თუ 7 იანვრამდე მუშაობა არ დაიწვეს, კახანის ძალით ყველა მუშა დათხოვნილი იქნება. ამ განცხადებამ მუშებზე არავითარი გავლენა არ იქონია და სამუშაოთ არავინ არ დაბრუნდა. 4 იანვარს, 7 საათზე, ქარხანაში რამდენიმე მუშა დაბრუნდა და უნდადრთ მუშაობა დაწყეთ, მაგრამ სხვა მუშებმა ნება არ მისცეს და უკანვე დაბრუნეს; ქარხანაში დარჩენ მხოლოდ ინჟინერები, სახელმწიფოს უფროსები და ის ხელმძღვანელები, რომელნიც ქარხნის ადმინისტრაციაში ირიცხებოდნ. კახეკარებიც არ იფი-ხენ და ამიტომ ქარხნის 200 ორთქლის ქვაბი აღარ მოქმედებდა, დინამო-მაშინებიც შეჩერდნ და ელექტრონიც გამქრალი იყო. 5 იანვარს მუშებმა ქარხნის დირექტორს წარმომადგენელი გაუგზავ-ნეს და შეატყობინეს, რომ დღეს, საღამოს 7 საათზე თქვენთან მუშების ყველა ამქართა დეპუტაცია მოვა და მუშების სურვილსა და ზირთების შეატყობინებთ. საღამოს 7 საათზე მუშების ყვე-ლა ამქართა დეპუტაცია—40 კაცი ქარხნის ეზოში შევიდა.

დეპუტაციის მიუძღოდა მდგდლის ტანისამოსში გახვეული კაცი; ეს კაცი იყო—მდგდელი გიორგი გაზანი, ზეტერბურგის სახურობი-ლის ეკლესიის მოძღვარი, ინიციატორი და თავმჯდომარე „ფაბ-რიკა-ქარხნების მუშათა კრებისა“.

მდგდელი გაზანი დეპუტაციის მოთავე იყო და ქარხნის ადმი-

ნისტრაციასთან მოსადაზარალებათ მიდიოდა. დირექტორის ოთახ-თან ზოლიციელები იდგნ, თვით ოთახში კი მხოლოდ დირექტორი იოგანსონი და ქარხნის ორი უფროსი ინჟინერი, დეპუტაცია ოთახ-ში შეიყვანეს.

მდგდელმა გიორგი გაზანმა მუშათა სახელთ შემდეგი მოთხ-ხვა:

- 1) ხელოსანი ტეტრაგინი უნდა დაბრუნდეს იქნას, ორი დათხოვნილი მუშა კი—სერგუნინი და სუბოტინი უკანვე უნდა მიიღოს;
- 2) 8 საათის სამუშაო დღე უნდა დაწესდეს;
- 3) ახალ ნაწარმოებებზე დაფასება გამოცდის შემდეგ უნდა მიენდოს ხელოსანთა და მუშებისაგან ამორჩეულ პირთ, რის შემდეგაც მათი დადგენილება საგაოდებულ უნდა იყოს. რაც შეეხება ძველ დაფასებას ხელმეორეთ უნდა გადაისინჯოს ახალი წესით;
- 4) პუტილოვის ქარხანაში უნდა დაინიშნოს მუშების მიერ ამორჩეულთაგან ცალკე კომისია, რომელმაც ქარხნის ადმინისტრაციასთან ერთთ უნდა განიხილოს ყველა მუშის პრეტენზია. მუშების დათხოვნა ქარხნიდან ამ კომისიის ნება დაურთველათ არ შეიძლება.
- 5) მუშის დღიური ხელფასი ერთ მანეთზე ნაკლები არ უნდა იყოს;
- 6) ზედმეტი სამუშაო უნდა მოისპოს, მაგრამ თუ ეს სამუშაო აუცილებელია მუშას 1 საათი 2 საათათ უნდა ჩაეთვალოს;
- 7) თუ ნამუშევარი მუშის მიზეზით არ იქნა დაწუნებულა, მუშას ხვედრი ფასი უნდა მიეცეს;
- 8) მუშა ქალს დღეში 70 კაპ. ნაკლები არ უნდა ეძლეოდეს, მცირე წლოვან ბავშვთათვის კი თავშესაფარი უნდა დაარსდეს;
- 9) ქარხნის ექიმებმა და მკურნალებმა მუშებს უფრო მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ (უფრო კი დაზავებულთ);
- 10) უნდა გაუმჯობესდეს სანიტარული მდგომარეობა ზოგიერთ სახელოსნოში უფრო კი სამქედლოში;
- 11) გაფიცვის დროს არც ერთი მუშა არ უნდა დაისაჯოს;
- 12) ის დრო, როცა მუშაობა არ არის, მუშას გამოტოვებულ დღეთ არ უნდა ჩაეთვალოს და ადმინისტრაციამ მუშას საშუალო ხელფასი უნდა მისცეს.

იმ ქალაქებზე, სადაც ეს ზირთებია ჩამოთვლილი და რომელიც ქარხნის დირექტორს გადაეცა, აწერას: „ნამდვილთან სწორკა. მდგდელი გიორგი გაზანი“

მდგდელი გაზანი, დეპუტაციის წევრები და დირექტორი ამ ზირთების წამკითხველს კითხვას ცალკე შენიშვნებითა და სიტყვებით აწვევდნებდნ გარდა ამისა დეპუტაციამ მოითხოვა საში რიგი მუშაობა, ე. ი. დღისითა და ღამითაც. დირექტორა ამბობდა, 8 საათის სამუშაო დღის შემოდება და ახალ დაფასებისა და ხელფასის შემოდება აქციონერებს მთლათ გააკოტრებს; ქარხანას თუ-ღი შემოაკლდება და საქმე ჩაიშლება.

— აქციონერები კი არა, მუშები არიან გააკოტრებულნი. ესეა თუ არა, ამხანაგებო?—სიტყვა მდგდელმა გაზანმა.

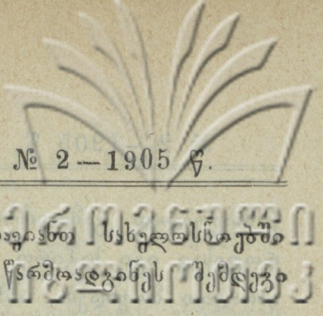
დირექტორმა უთხრა დეპუტაციას, თქვენი ზირთების ასრუ-ლება არას გზით არ შეიძლება, რადგან ქარხანას ესეა აქვს მო-გება მხოლოდ 70%. და თუ თქვენი ზირთები ავასრულეთ, სულ მთლათ დავიღუბებით. დირექტორის მასუხმა, დეპუტაცია ვერ და-კმაყოფილა. მდგდელმა გაზანმა განცხადა, მუშები ქარხნის აქციონერთა გამგობას მოელაზარებთან და ესეა დედა დირექტორის დათხოვნას მოითხოვენ. გარდა ამისა გაზანმა სიტყვა, ესეა დედა დირექტორს ადმინისტრაციის წარმომადგენლათ არ ვთვლით.

საზოგადოთ დეპუტაციასა და ადმინისტრაციას განხარებულა კამათი ქონდათ. ყველანი ადელეგებული და აშეოთებული იყვნ.

დეპუტაცია წავიდა.

იმავ დღეს გაიფიცნ მუშები ფრანკურტის ქარხნისა. რომელიც გემების ქვაბებს ამზადებდა.

5 იანვარს ადრე დღით, პუტილოვის ქარხანაში მოულოდნე-ლათ გაიშა ფაბრიკის სასტრუქის ხმა. ქარხნის ადმინისტრაციის მოხუცებისა შეეგებებინა რამდენიმე კახეკარისათვის საერთქლე ქვაბების განაღება. გაუშვეს ორთქლი; აინთა ელექტრონი. მრავა-ლი მუშა მიდიოდა ქარხნისაკენ; მოვიდნ სახელმწიფოს უფროსები და ოსტატები. ზალტო გაუნდელათ და ქვაბობთ დადგნ მუშები თა-ვიანთ დასკებთან და რამდენიმე წუთის შემდეგ ისევ უარი თქვენ

მუშაობაზე — ადმინისტრაციამ არ მიიღო ჩვენი მოთხოვნანი, ოთხ-
 ანვარს წარდგინდით. აიძულეს ცეცხლით ჩაქროთ და ეგულა, 13
 ათასი მუშა, წავიდა ქარხნიდან დინჯათ და აუშოთებლათ. მომხმარ-
 რებელ საზოგადოების დუქნები დია იყო და მუშებიც უიღულობდენ
 საზოგადოებს, როგორც ნისიათ, ისე ნადღზე. საღამოს ექვს საათზე
 ბუტილოვის ქარხნის გამგეობაში მივიდენ, როგორც გადაწყვეტილი
 ჰქონდათ, მუშების დეპუტატები მდგ. გიორგი გაბონის მეთაურობ-
 ბით. მდ. გაბონმა იკისრა წარდგინა გამგეობისათვის ის მოსსე-
 ნებანი, რომლებიც არ მიიღო დირექტორმა სმირონოვმა; ასეთი იყო
 საერთო სურვილი ბუტილოვის ქარხნის მუშებისა და „ფაბრიკა-ქარ-
 ხნების მუშათა კავშირის“ წევრებისა. მოლაპარაკების დროს გამგე-
 ობის დირექტორმა შესტაკოვმა იკითხა: აქამდის რათ არ იზავლეთ
 უსამართლობაზე. დეპუტატებმა უპასუხეს, რომ ეგულა მათი საჩი-
 ვარი უნაყოფო იყო და დამნაშავენი დაუსჯელი რჩებოდნენ; დანა-
 გრულ მუშას არ შეუძლია მფარველი იშოვოს ადმინისტრაციის ბი-
 რუბ შორისა. შემდეგ დეპუტატებმა აუხსნეს გამგეობას, ნაკეთების
 დაფასება მუშების წარმომადგენლებთან ერთად ორივე მხრისათვის
 სასარგებლო იქნება, სამუშაო თანასწორობით განვიღებო მუშებს ში-
 რის, საქმით ექვსადე ავსილი და სრულად უსაქმრათ დარჩენილი
 ადარ იქნებოდნენ და სხ. დირექტორი შესტაკოვი, როგორც ჩანდა,
 თანხმად გახდა დეპუტატების მოსაზრებისა, და იმდენი იყო, რომ შე-
 თანხმება მოხდებოდა, მაგრამ ამ დროს მეორე დირექტორმა ნერ-
 ტოვმა თქვა, რომ ეს საკითხი აქციონერების კრებამ უნდა გადა-
 წვეტილად. ბოლოს შესტაკოვმა გამოუცხადა დეპუტატებს, რომ ზო-
 გი მოთხოვნა, მაკლითათ 8 საათის სამუშაო დღის შემდეგ,
 ფინანსთა მინისტრისაგან არის დამოკიდებული. ზოგი, მაგად.,
 დაფასების ახალი წესი და ქირის მომატება აქციონერების საზო-
 გადო კრებამ უნდა განიხილოს და ეს კრება კი, თანხმით წესდებ-
 ბისა, ერთ თვეზე ადრე ვერ მოხდება. რაც შეეხება იმ დანის-
 ძიებათ, რომელთა მიღება თვით გამგეობის შეუძლია, ეხლა გადა-
 წვეტილად ხსენებ ვერ მოგვემთ, მაგრამ დაუფიქრებელი შეგუდებით
 მუშების საჩივრების განხილვას და ჩვენ გადაწყვეტილებას მოკლე
 დროში შევატოებინებთ. დეპუტატმა ვერ დაჟმეოთილდა გამგეო-
 ბის პასუხით. მომხმარებელი დუქნები დია დარჩება, მაგრამ საზო-
 ვაგეს ნისიათ ადარ მისცემენ მუშებს.

„ფაბრიკა-რუსთა საზოგადოების“ მუშათა გაფიცვა მეორე დღე-
 საც მშვიდობიანი იყო. 5 ანვარს, საღამოს 9 საათზე ქარხანაში
 მივიდენ მუშების დეპუტატები, მაგრამ დირექტორმა არ იხება მათი
 მიღება — ეს დეპუტატები რატომ თვით ქარხანაში არ აირჩიეს
 მუშებმა. 4 ანვარს შემდეგი მოთხოვნები წარუდგინეს მუშებმა
 ქარხნის ადმინისტრაციას:

1. ქარხნის ადმინისტრაცია გულ-ანდილად, პირდაპირ უნდა ზრუ-
 ნავდეს მუშის საჭიროებაზე და არ ემყოფილდებოდეს მართო დაპირე-
 ბით, რომელიც არსოდეს არ სრულდება.
  2. გაფიცვის მიზეზების გამოსავლევით უნდა შესდგეს რჩევა
 მუშების მიერ არჩეულ დეპუტატებისა და ქარხნის წარმომადგენლებისა;
 ამ რჩევაში მუშებს და ქარხნის წარმომადგენლებს თანასწორობი
 უნდა ჰქონდეთ.
  3. დეპუტატის წევრებს ხელი არავინ არ უნდა ახლოს და ვერც
 ქარხნიდან დაითხოვენ.
  4. საერთო გადაწყვეტილება სავალდებულო უნდა იქნეს და გა-
 რული სახელოსნოებში, ადმინისტრაციისა და უფროს საქარხნო ინსპექ-
 ტორის ხელმოწერილი.
  5. გაფიცვის გამო არავინ არ უნდა დაისჯოს.
  6. გაფიცვის დრო დაკარგულათ არ უნდა ჩაეთვალოს მუშებს და
 უნდა მიეცეთ საშუალო ქირა.
- ამის სპასუხით ადმინისტრაციამ გააკრა შემდეგი განცხადება.
 მუშების საჭიროებათა გამოსავლევით ადმინისტრაცია თანხმად მო-
 ლაპარაკება გამართოს დეპუტატებთან, რომელთაც საგანგებოთ აირ-
 ჩივს ქარხნის მუშები; ამასთან პირველი ხუთი პუნქტი მუშების
 მოთხოვნისა პრინციპიალურათ მიღებულია: რაც შეეხება მეექვსე
 პუნქტს, იგი კომისიამ უნდა განიხილოს. მუშებს იწვევდენ — 5

ანვარის დღით შეკრებილიყვენ მუშები თაყვანთ სახელოსნოებში
 და აერჩიათ 8 კაცი. 5 ანვარს მუშებმა წარმომადგენელ შემდეგი
 ახალი მოთხოვნანი:

1. მოსპობა განსაზღვრულ სამუშაო დღის ზედმეტი მუშაობისა.
  2. მოსპობა მუშების გაჩხრევისა.
  3. მოსპობა ჯარიმებისა გაშვებულ დღებისთვის, თუ სამ დღეზე
 მეტი არ ყოფილა.
  4. ავთომედი მუშებს ეძლიოს ნახევარი დღის ქირა; ხოლო თუ
 ქარხანაში დასაჩივრებულია, სრული ქირა.
  5. წამლობა მუშებისა და მათი ოჯახის წევრებისა ქარხნის ხარ-
 ჯით უნდა ხდებოდეს.
- დასასრულ მუშები თხოულობდენ ერთი ოსტატის გაგდებას და
 რამდენიმესთვის საუვედურის გამოაცხადებას.
- 5 ანვარს გაიფიცენ ხევის საზოგადოების კეთ-საშენებელი
 ქარხნის მუშები. მუშებმა (რვა ათასზე მეტი) დღიდანვე მშვიდობი-
 ანათ დაჩივეს თავი მუშაობას. ამათაც წარუდგინეს თავიანთი მოთ-
 ხვნანი ქარხნის ადმინისტრაციას; ეს მოთხოვნანი ისეთიყვა, რო-
 გორც ბუტილოვის ქარხნის მუშებისა. ამავე დღეს გაიფიცენ შტი-
 გლიცის ნაქსოვ ქარხნის მუშები. აქ რვა ათასმდე მუშაა. გაიფი-
 ცენ აგრეთვე ეკატერინბოგის მუშებიც.

— 13 ანვარს ბეტურბურგში მოაწვრდნენ გამაცხადებ შემდეგი:
 „მისი უდიდებულესობის ბრძანებით, ფინანსთა მინისტრი და ბე-
 ტურბურგის გენერალ-გუბერნატორი აცხადებენ შემდეგს: საზოგა-
 დობრივ ცხოვრების წესიერი მსვლელობა ამ ბოლო დროს დაირ-
 დვა მუშაობის ადგილით ქარხნებსა და ფაბრიკებში. მუშებში თავი-
 ანთ და ქარხნის პატრონთა საზარდოთ თავი განიხილეს მუშაობას
 და გამოაცხადეს ისეთი მოთხოვნალებანი, რომელნიც ესებან მუ-
 შებისა და შეჭრხხეთა ურთიერთ დამოკიდებულებას. ამ მოძრაობით
 ისარგებლეს არა კეთილმა პირებებმა და მუშები იარდათ გახადეს
 თავიანთ განზრახვის განსხორციელებლათ მათ გაიტაცეს მუშები
 საცრებო დახირებით. შედეგათ ამ მხენე აკიტაცის მოყვა წესი-
 ვრების დარღვევა ბეტურბურგში და ჯარის ჩარევა, რაც აუცილებე-
 ლია ხელში ამგვარ შემთხვევების დროს. ეს მოვლენა დღით სამ-
 წუნარაა. ბოროტი კაცები შოთის აკლებენ და უურადლებას არც კი
 აქცევენ იმ გაჭირვებას, რომელშიაც ამ ამიანობის დროს ჩვენი სა-
 მშობლო ჩავარდა. იმათ ხელში ბეტურბურგის ქარხნების მშრომელი
 ხალხი ბრმა იარდათ გადაიქცა. მუშებმა უურადლება არ მიაქციეს,
 რომ იმათი სახელით ისეთი მოთხოვნალებანი იქნა დასახლებული,
 რასაც მუშების საჭიროებასთან საერთო არა აქვთ-რა, მუშაობაზე
 ხელი აიღეს და ისიც კი დაიფიქეს, რომ მთავრობა ყოველთვის
 ზრუნავდა მუშათა საჭიროებისათვის და ესლაც ზრუნავს. მთავრობა
 ყველა ამ საჭიროებას დააკმაყოფილებს, რამდენათაც კი საჭიროება
 მოითხოვს, მაგრამ მთავრობის ამ მოღვაწეობისთვის უპირველესათ
 საჭიროა წესიერების ადგენა და მუშების მიერ მუშაობის განას-
 ლება. არეულობების დროს შეუძლებელია მთავრობის მხრივ მშვი-
 დობიანი და საკეთილო მუშაობა მუშების სასარგებლოთ, შეუძლე-
 ბელია უწესიერებას და ძალადობას მოჭევეს მუშათა მოთხოვნალების
 დაკმაყოფილება, რაც უნდა სამართლიანი იყოს ეს მოთხოვნალებანი.
 მუშებმა უნდა გაუადვილონ მთავრობას ის საქმი, რომელიც მუშე-
 ბის ყოფა მდგომარეობის გაუმჯობესებას შეეხება, ხოლო ეს შეუძ-
 ლიათ ერთის გზით — მოშორდნენ იმათ, ვისაც მხოლოდ შოთით
 უნდა, ვინც განხევა მუშათა ნამდვილ გაჭირვებასთან, ვინც არად
 აკლებს რუსეთის ნამდვილ ინტერესებს. მუშათა ინტერესები
 წამოაყენეს ამათ მხედოთ შოთისა და არეულობის ჩამოსაგდე-
 ბათ. მუშები უნდა დაუბრუნდენ თავიანთ ჩვეულებრივ საქმეს,
 რომელიც ისევე საჭიროა სახელმწიფოსთვის, როგორც თვით მუშე-
 ბისათვის, რადგანაც უამისოთ შიმშილი მოკლით მუშებისა და იმათ
 ცოლმედიანს. მუშებმა უნდა იცოდენ, რომ მათ საჭიროებაზე
 ისევე ფიქრობს ხელმწიფე იმპერატორი, როგორც ყველა თავის
 ნამდვილ ქვეშევრდომის საჭიროებაზე, რომ მისმა უდიდებულესო-
 ბამ კეთილ იხება და თავის სურვილით ბრძანა შეუდგენ მუშათა

დაზღვევის საკითხის შემუშავებას. დაზღვევის აზრით აქვს უზრუნველ უფასო ბუბები იმ შემთხვევისთვის, თუ დაზღვევს ან ავით განდენ. მარტო ამით არ თავდება ხელშეწყობა იმპერატორის მზრუნველობა მუშათა საკეთილდღობით. ამასთან ერთად მისის უდიდებულესობის ნებართვით, ფინანსთა სამინისტრო მზათ არის შეუდგენს ახალ კანონის შემუშავებას. ეს კანონი შეეხება სამუშაო დროს შემდინებას და ისეთ ზომებს, რომელთაც საშუალება უნდა მისცენ მუშებს კანონიერად მოიღონანაკან და განაცხადონ თავიანთ საჭიროებებზე. ქარხნის, ფაბრიკის და სხვა სამრეწველო დაწესებულებების მუშებმა დეე იცოდნენ, რომ თუ მუშაობას დაუბრუნდებიან, შეუძლიანთ იმედი იქონიონ მთავრობისა, რომელიც დაიცავს მუშების და იმათ ოჯახების ხელშეწყობას, მთავრობა ეტდება დაიცავს ისინი, ვისაც მუშაობა უნდა, იმათგან, ვინც ძალას ატანს, ვინც ხმა მადლა ღანძრავებს თავისუფლებასზე, მაგრამ იგი მარტო თავის უფლებათ მიანია და თავის ამხანაგებს კი რომელიც შრომა უნდათ, მუშაობის ნებას არ აძლევს. ფინანსთა მინისტრი სტატისტიკური ვ. კოკოცკოვი, ზეტერბურგის გენერალ-გუბერნატორი, მისის უდიდებულესობის ამაღის გენერალ-მაიორი დ. ტრეზივი.

ზეტერბურგში ამ უამათ მხალათ გაზეთი „ზრავიტელსტეინი ვესტნაკი“-და გამოდის, ისიც შემოკლებული და „უქდომსტი გრადონახალსტვა“ სრულათ.

კოვნო, 11 იანვარი. ქალაქში და მის მიდამოებში გაიფიცა სამი ათასამდე მუშა ღითონის სუთ ქარხანაში. ტრამვაის (კონკის) მოძრაობა შეჩერდა. ზომები მიღებულია.

მოსკოვი, 12 იანვარი. ამ ხანათ გაზის ქარხნა მუშაობს ჯარის მთავრობის ქვეშ. ელექტრონის სადგურიც მუშაობს. ვეისელტის ელექტრო-მეხანაიურ ქარხანაში 400 მუშა გაიფიცა. მუშები იმასვე ითხოვენ, რასაც ზეტერბურგელი გაფიცული მუშები. ბევრმა სტამბებმა და მათ შორის ისე დიდებმა, როგორც ლეგინსონის და მამონტაგისა, მუშაობა მოსწყის. არ იციან უველა გაზეთი გამოვა თუ არა. ეს დამოკიდებული იქნება მუშებთან მოლაპარაკება როგორ გათავდება. ქალაქ გარეთა ქარხნებთან ჯარის ზატრულები დგანან. უზოკოში ხავერდის სამხედრო კომანდები და გაზახები. რომელიც ფაბრიკებიც კი მუშაობენ, სალდათები დარჯობენ, რომ კერძო ზირნი არ შეეშან. ცინდელის დიდი სამხუთგანტურთა ფაბრიკის მუშებიც გაიფიცნენ, ზრახორაკის მანუფაქტურის მუშებიც მოუსვენრობას იჩენენ. მუშები ჯგუფ-ჯგუფათ დადიან გარე ქუჩებში, მაგრამ შუა-გულ ქალაქში არ უშეკებენ. მუშაობა ისევ დაიწვეს ცინდელთან, მუშერინოვთან და ლეგინსონის სტამბაში. ბახრუშინის ტყავისა და მუდის ქარხანა იყო, რომ მუშაობა ისევ დაიწვეს, მაგრამ როცა ქუჩებში მთელი გროჯა მთვრალი მუშებისა გამოჩნდა ქარხნის ზატრონს შეეშინდა მაშინები არ გამოიფიცნონ, და მუშაობა მოსწო. სვიმონოვის რაიონში გაიფიცნენ ბარის ქვების ქარხნის მუშები, აგრეთვე მიღების, ელექტრონის კუთვნილების და ზატრა ქარხნების მთელმა რიგმა დანილოვკის უბანში მუშაობა მოსწყის. გაფიცულ მუშების რიცხვი 10,000 მდეა.

ვილნო, 11 იანვარი. ზეტერბურგელ მუშების არეულობას აქაურმა მუშებმაც მიბაძეს მეტ ნაწილათ ზავადების მუშები გაიფიცნენ. არავითარი გამორკვეული მოთხოვნილება არ წარმოუდგენიათ და მშვიდობიანათ არიან. ქუჩებში დიდი მოძრაობაა. წესიერება ჯერ-ჯერობით არსად არ დარღვეულა.

რეველი, 12 იანვარი. მუშათა გაფიცვა დაიწყო. ადკვეთეს მუშაობა რეინის გაზის უველა სახელმწიფოებმა. უველანი მშვიდობიანათ არიან.

4 იანვარს ქალაქ კიევში მოხდა კრიმინალისტთა სერთაშობის კავშირის სექციის მესამე კრება კრებამ განიხილა სხვადასხვა იურიდიული საკითხები. სხვათა შორის მოსმენილ იქნა ტიუტრიუ-შოვის მოხსენება ხალხსათვის იურადიული დახმარების გაწევის შესახებ. კრებამ მიიღო კისტავსკის ვრცელი რეზოლუციის და უარყო ზრათ. ფინანსებისა... ამ უკანასკნელმა განაცხადა, რომ იგი,

როგორც სექციის ოფიციალური თავმჯდომარე სურავს კრებას რომელიც კანონთა საზღვარს გადაცდა. ამის შესახებ იმ დღის თავმჯდომარემ ტესლეჩკომ, გამოაცხადა რომ უიმონათ არავის უნდა არა აქვს კრება დახუროს. ზრათ. ფინანსები ტრავებს კრებას და გულ-მისული მადის. კრება გრძელდება გოდენევიზერის თავმჯდომარეობით. კრებამ განიხილა რა ტიუტრიუშოვის მოხსენება იურიდიული დახმარების შესახებ, დაადგინა: იმ უსამართლო ზირბებში და თვითნებობაში, რომელშიაც ჩვენ ვიმეფობით, უფავად შემუშავებულია კაცმა რაიმე დასმარება გაუწიოს მცხოვრებებს, ზოლიტიკური და იურიდიული ცხოვრების ნორმალური მოწყობა შეიძლება მხალათ მაშინ, როდესაც რუსეთში დაკანონდება ზირცენების, აზრის, სიტუვის, ბუჭვდის, საწმუნებების, კრების და კავშირების თავისუფლება და კანონის წინაშე საზოგადოების უველანაწილის თანასწორობა. კრება იმ აზრისაა, რომ ამ რეფორმების განხორციელება დევანდელ ბიურკრატულ წეს-წყობილებში შემუშავებულია... კრება გადაადო სადამოს 8 საათისთვის. ჯერ არ დაშლილიყო კრება, რომ მოვიდა ზოლიციისტური და მოიტანა გენერალ-გუბერნატორის ბრძანება, რომლის ძალით კრება დაიხურა...

უცხოეთის ქრონიკა

გერმანია. რურის მიდამოებში, ქვა-ნახშირის მალაროს მუშათა გაფიცვა დაიწყო, რამაც გერმანიას საგარეო პოლიტიკა დროებით დაავიწყა. 1889 წელს აქეთ, ამ მალაროებში მნიშვნელოვანი გაფიცვა აღარ მომხდარა. 1889 წლის საშინელი სისხლის ღერა ბერლინის „სამშვიდობო ხელშეკრულობით“ დასრულდა, რომელმაც მუშათა მოთხოვნილებების ზოგიერთი აუცილებელი მოხლები მიიღო. მას შემდეგ მუშათა მდგომარეობა თანდათან უარესდებოდა და დღევანდელ გაფიცვასაც ამ უსამართლო პირობებში აქვს სათავე-მალაროების პატრონები და ხელმძღვანელები თითქო განზრახ ამწვავებდნენ მუშათა უფლებების შეკვეცითა და შემცირებით. დღევანდელი გაფიცვა დორტმუნდსა და ესენში დაიწყო ქვგ-ნ. ხშირის მალაროს მუშებისაგან. მიუხედავათ მუშათა წინამძღოლების რჩევის, რომელნიც საზარალოთ თვლიდნენ ახლანდელ გაფიცვას, მუშებმა მაინც აღკვეთეს მუშაობა და გაფიცვა გამოაცხადეს. პირველ ხანებში სამოცდა ათი ათასმა მუშამ გაანება მუშაობას თავი, მიგრამ მათი რიცხვი, დღითი-დღე იზრდება.

როგორც უკანასკნელი ტელეგრამებიდან ჩანს გერმანიის მუშათა გაფიცვა არამც თუ შეასუსტ მალაროს პატრონთა მუქარამ, პირიქით საოცრათ გააძლიერა და ამ უამათ ორასათი-ათახე მეტი კაცი თხოულობს ყურადღება მიექცეს იმ უსამართლო პირობებს, რომლებიც მათთვის მატაროების პატრონთ შეუქნიათ.

საფრანგეთი. საფრანგეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში მეტათ ღირს-მნიშვნელოვანი ამბავი მოხდა. სამსახურიდან გადადგა კომბის სამინისტრო. ვინც ჟურნალ-გაზეთებს თვალყურს ადევნებდა, უთუოთ ეცოდინება რა რკინის ხასიათისა და მოუღრეველი ენერჯის პატრონი მოღვაწე იყო კომბი-ეხსომება როგორი თავ-ზარი დასცა კომბის პოლიტიკამ კლერიკალებსა და ნაციონალისტებს, ეხსომება კონგრეგაციების დახურვის ამბები, რომის პაპთან ყოველივე კავშირის გაწყვეტა და სხ. კომბის მოსისხლე მტრები და რესპუბლიკის ორგულნი: კლერიკალ-ნაციონალისტები შეერთდნენ, ყოველივე ღონე ილონეს ლა ვითომ მიაღწიეს საწადლოს, მაგრამ სცდებიან: კომბის დაწყებული საქმე შუა გზაზე ვერ შეჩერდება და მით უმეტეს უკან ველარ დაიწვეს. ტყუილია კლერიკალ-ნაციონალისტების მეჯლისი, მათი დღე დათვლილია.

ბრიგალას სიმღერა

(მ. გარკისა).

ქაფ მორეულსა ზღვის ზედა პირზე მძლავრათ დაბერა ქარმა-გრიგალმა. ცა შეიქმუნა... მოსკდა ღრუბლები, ჩამო-
 აბნელა მთლათ არე-მარე. ცის და ზღვის შუა, ვითარცა ელ-
 ვა, ლალათ, უშიშრათ, დაქრის, ნავარდობს ქარიშხალისა მა-
 ხარობელი, მარდი გრიგალა! ხან ფრთით ეხება იგი ზღვის
 ტალღას, ხან ისარივით ის ავარდნა მალღა, ღრუბლებში,
 მამაცათ ყივის და ამ ყივილში ღრუბლებს მოესმით ხმა სი-
 ხარულის, ხმა იმედისა მომავლისადმი... ამ ყივილშია გამოი-
 ხატვის მამაც ფრინველის სიხარული და აღტაცება, წყურვი-
 ლი ბრძოლის.

ღიფნი შეშფოთდენ, კვნესენ, დაძრწიან ზღვის ზედა-პირ-
 ზე შეშინებულნი და მზათ არიან გადაიმალონ, ჩაძვრენ ზღვის
 ძირში, ოღონდ თვის შიში და შეძრწუნება არ დაანახონ ამ-
 დგარ ქარიშხალს.

კვნესენ, შფოთავენ ტყისა ქათმები, — ამ მშიშარ ფრინ-
 ვლებს ნეტარი ბრძოლის არ აქვთ შეგნება... ჩასუქებულმა,
 მშიშარა იხვამაც ძლივს შეაფარა თავი კლდის ნაპარას... მხო-
 ლოთ ამაყი იგი გრიგალა დაქრის თამამათ, თავს დასტრია-
 ლებს ზღვას აღშფოთებულს, ქალარა-შერთულს. თანდათან
 იწვევს შავი ღრუბელი, ზღვას ეფარება... ზღვა შფოთავს, ღე-
 ლავს... აგორებული მისი ტალღები ღრუბლებს წვდებიან,
 ქუხილს ელიან... დასტექ-დაქუხა... კვნესენ მრისხანეთ ზღვი-
 სა ტალღები, სასტიკ ქარიშხალს ედავებიან... აგერ დახვია
 ნიავემა ხელი ტალღათა კრებას, რაღაც სიბრაზით ამართულ
 სალ კლდეს მთელი ძალ-ღონით ის მიანარცხა, უზარმაზარ
 ზღვისა ტალღები პატარ-პატარა წინწყლებათ და მტვრათ
 გაადააქცია...

გრიგალა ყივის, ჰაერში დაქრის, ვითარცა ელვა... რო-
 გორც ისარი აპოზს შავ ღრუბლებს, თვის მძლავრი ფრთებით
 ტალღებს ხდის ქაფსა.

დაქრის, დაყივის, როგორც დემონი, შავი დემონი და
 ხან ცრემლს აფრქვევს, ხან კი იცინის... დასცინის ღრუბ-
 ლებს, ხოლო ცრემლს აფრქვევს სიხარულისგან... ქექა-ქუ-
 ხილის მრისხანებაში დიდი ხანია ფრინველს მოესმის დაქან-
 ცულობა! სწამს, რომ მზის სხივებს ვერ შეაჩერებს შავი ღრუ-
 ბელი... ვერ შეაჩერებს!!

ქარი გრიადებს... ცა ქექს, ქუხს, გრგვინავს, ცვივა
 ზეციდან ცეცხლის ისრები...

ქარიშხალია!.. მალე ადგება აწ ქარიშხალი!..

აგერ შეხედეთ, შავ ღრუბელთ შორის ელვა-ქექაში უში-
 შრათ დაქრის, თავს დასტრიალებს ზღვას აღშფოთებულს და
 შეუპოვრათ ყივის გრიგალა, ქარიშხალისა მახარობელი:

„დე, იგრიალოს მედგრათ, მრისხანეთ აწ ქარიშხალია!..“

ვ. ჯგაფარიძე.

ცხრა ქმანი

(ზღაპარი)

ორ ზღვას შუა, მთიან-გორიან ადგილებში, ერთი ძლიერ
 მებატონე ჩასახლებულიყო. იმის მიწა-წყალზე აურაცხე-
 ლი ყმები და ხიზნები ცხოვრობდენ. მებატონე მთელ თავის
 დროს ჩხუბსა და ბრძოლაში იტარებდა, რითაც სახელოვანი
 რაინდის სახელი მოიპოვა ახლო-მახლო მეზობლებში. მაგრამ
 აუტანელმა ბრძოლამ ჯანი წაართო თავ-განწირულ რაინდს,
 უდროოთ მოახუცა და დააუძლურა.

ამ სიბერის ჟამს მოხუც მებატონეს ვაჟი შეეძინა და მიყ-
 რუებული ოჯახი ცოტა არ იყოს წამოცოცხლდა. გასაოცა-

რი ქვეყანაზე ძლიერ ბევრი რამ ხდებოდა და არც ის უნდა გე-
 უცხოვოსთ, თუ ეს ბავშვი არა ჩვეულებრივი გამოდგა. პირ-
 ველი დღიდგანვე დაიწყო მან მწარე ცნობი ტიკტიკი-და მსჯე-
 ლობა საოჯახო საქმეებზე. მაგრამ იმისი სიტყვა მამას არაფრათ
 ექაშნიკა მოხუცს ჰირივით ძულდა ყოველგვარი ურჩობა, ყო-
 ველგვარი წინააღმდეგობა და არ იცოდა რა მოეხერხებია ურ-
 ჩი ბავშვისათვის, რომელიც საკვირველი გაბედულებით ამ-
 ხილებდა ხოლმე მოხუცის ათასგვარ სიყალბისა და სისხაგ-
 ლეს. სიცოცხლით სამსე და გაბედული ქაბუკი სრულიადაც
 არ შეუშინდა მოხუცის მუქარას; გულმოდგინეთ ქექდა მა-
 მის საქმეებს და საქვეყნოთ გამოქონდა. მას გაეგონა, რო-
 გორ თავისუფლათ, ბედნიერათ და სამართლიანათ ცხოვრობ-
 დნენ მათი ახლო მეზობლები; გაცნობოდა მათ ავსა და
 და კარგს და გულით მოწადინებული იყო მამის ოჯახიდანაც
 ამოეფხვრა უსამართლობა და სიბინძურე.

მაგრამ რასაკვირველია მოხუცი რაინდი, წინააღმდეგ-
 ბოდა შვილის ამგვარ საქციელს. მას ძვალსა და რბილში
 გამჯდარი ქონდა წინაპართაგან ნაანდერძევი ცრუ-თავმოყვა-
 რეობა და განა შეიძლებოდა შვილის მოქმედებისათვის გულ-
 გრილათ ეცქირა!

— ეს არ შეეფერება, შვილო, ჩემს დროებს! ეუბნებო-
 და ის შვილს. ხომ ხედავ, ამ დროული კაცი მოეყრილვარ და
 ამაგებისთვის ყური არ მომიკრავს. ნუ, გენაცვალოს მამა, ნუ
 მლანძღავ ქვეყანაში, ნუ მჭრი თავს ტოლ-ამხანაგებში!.. ნუ
 მიტყვენ დიდებულ სახელს, სახელოვან წარსულს. მაგრამ
 ურჩი შვილი მაინც თავისას შეგბოდა. ის თავისი ოჯახის
 დამხობას შინაური სიყალბის ჩაფუჩჩებებაში ხედავდა, იმის ზა-
 რალს იმისსავე ნაკლის დამალვაში ეძებდა.

გულ-გატეხილი მამა მუხლ-მოდრეკით შეევედრა ღმერთს,
 რომ ერთი შვილი კიდევ მიეცა მისთვის.

ღმერთმა შეისმინა მოხუცის ვედრება და ეშვა მეორე
 ვაჟი, რომელსაც, როგორც თავისი ოჯახის დამცველს, თავისი
 საკუთარი სახელი დაარქვა, ახალშობილი ოჯახის დამც-
 ველი შვილი მამამ მასწავლებლათ მიუჩინა თავის პირმშოს,
 მაგრამ მათი შეთანხმება ყოვლად ენოქერხებელი დარჩა.

— ახ, დროება, დროება! ყველაფერი შენს გემოზე
 გინდა მოეწყოს! არა ძვირფასო ძმაო! შენ არ იცი რამდენ
 ტანჯვას აყენებ შენ საბრალო მოხუც მამას; რა ზარალი მო-
 გაქვს ჩვენი ოჯახისათვის! ეუბნებოდა უმცროსი ძმა უფროსს.
 როგორ ვერ მიმხვდარხარ, რომ ჩვენი მოვალეობა, მარტო
 ჩვენი ოჯახის კეთილდღეობაზე ფიქრია. რა საჭიროა გადა-
 ვუშალოთ მტრებს ჩვენი სისუსტის საბუთები?!

რა საჭიროა დავანახოთ ჩვენს ორგულებს ჩვენი სისუს-
 ტე ჩვენი პოუშხადებლობა, ჩვენი არარაობა! დეე იყოს ყო-
 ველი ჩვენი ცოდვა ჩვენ შორის, ჩვენ ოჯახშივე! ვიცხოვ-
 როთ ძმურათ, მამაშვილურათ, რომ მტერსაც კი შეშურდეს
 ჩვენი გაწყობილება. დავაარსოთ ბანკები, შევისწავლოთ მე-
 ურნეობა, ავაყვავოთ მამულ-დედული და ამით ავადგინოთ
 ჩვენი სახელი, ჩვენი ძველი ოჯახი.

უფროსმა ძმამ გაუწოდა მეგობრული ხელი, მაგრამ უცებ
 ისევ თვალწინ წარმოუდგა ოჯახის საშიშარი მდგომარეობა,
 იმისი სამწუხარო მომავალი, თუ ის ამგვარ მდგომარეობა-
 ში დარჩებოდა; წარმოუდგა ყოველივე ეს და გაწვდილი ხელი
 ისევ უკან წამოიღო.

— არა, ძვირფასო ძმაო, შენი რჩევა არ შეეფერება
 დროებს. ის სრულიად ეწინააღმდეგება ჩემ რწმენას და შე-
 ხედულებას, ჩემ გაბედულებას და სიმამაცეს. არ შემიძლია
 შენ გზაზე ვიარო! არა და არა.

ამით გაწყდა იმათი მეგობრობა. მაგრამ ამ ხანებში მო-
 ხუცს ორი შვილი შეეძინა. ორივეს თაობიდინვე ეტყობო-

დათ გონებრივი სისუსტე და მამამ სრული თავისუფლება მი-
ცა, რა ხელობაც სურდათ იმას დადგომოდნენ.

უფროსი მათგანი სულის საქმეს დაადგა, რომ საიქიოს
ნეტარება მოეპოვებია. ამ განზრახვით ბავშობიდანვე ბერათ
ალიკვეცა. შეიმოსა 'მავი ძაძებით, მონახა განმარტოებული
სავანე, მოწყვეტილი ყოველსა ამა ქვეყნიურსა და დაესახლა
მუნ, რომ ლოცვითა და დადადითა მოუპოვოს შვევა სულთა
კოდვილთასა. როგორც მწყემსი კეთილი იღვწის თვისთა
ცხოვართათვის ბნელსა მას გამოქვაბულსა მჯდომარე. და გო-
დებს ხმითა მწარითა: „დიდება მაღალთა შინა ღმერთსა და
საკუთარი ქვეყანასა ზედა“. ხოლო ცხოვარნი არღა უსმენენ
ვედრებასა მისსა.

მეთხე შვილი მოხუცი რაინდისა ოჯახის გაუმჯობესო-
ბას შეუდგა. ის დარწმუნდა, რომ დაკუმულ ოჯახს მხოლოთ
ბარი და სახნისი თუ იხსნიდა. გადაწყვიტა აღჭურვილიყო
სამეურნეო კოდნით, გასულიყო სოფლად და აეყვავებია
გავერანებული მიდამო. თავ-განწირულათ ეკვეთა ის ბაღებსა და
ვენახებს, ტყესა და მინდვრებს: ბევრი იწვალა, ბევრი ივაგ-
ლახა და დარწმუნდა მხოლოთ თავის სისუსტეში. ღონე-
მხნდელი სადღაც გადაიხვეწა და არც იციან სად განუტევა
სული, სად დაიმარხა იმისი მაშვრალი ძვლები. იმისი უდროო
სიკვდილი არც ერთ ძმას არ უგლოვია და ბერათ ალკვეცილს
ერთხელაც არ უთქვამს „მართალთა თანა“ იმისი სულისათვის.

მეურნე შვილზე უწინ დაკარგა მოხუცმა თავისი უფრო-
სი ვაჟი. გარდაიცვალა ის ბრძოლის ველზე ჯან-ღონით აღ-
სავსე და მისი სიკვდილი იყო გამარჯვება, სრული გაბატო-
ნება მეორე შვილისა. მთელ ოჯახს ის დაეპატრონა და თა-
ვისი გავლენა საშინლათ გააფართოვა. დანარჩენი ძმები ხმის
ამოდებას ვეღარ ბედავდნენ. მოხუცი ძლიერ ემადლიერებოდა
მას მაგრამ უფროსი შვილის დაკარგვა მაინც ვერ ამოეგლი-
ჯა გულიდან.

მამის მწუხარებას ბოლო მოუღო ახალი წვერის შემო-
მატებამ. მეხუთე ვაჟი შვენიერი ბავშვი გამოდგა... ისეთი
ფუნთუშა და ჩასუქებული იყო, ისეთი მრგვალი პირი-სახე
ჰქონდა, ისეთი წითელი ჩამოტომრილი ლოყები და ისეთი
დიდრონი თვალები, რომ უნებლიეთ იმედს გაგიღვიძებდა
გულში. მოხუცი მამა სახე გაბრწყინებული შეცქეროდა
ახალ-შეძენილს და თავისი დიდებული მომავლის მოამბეთ სა-
ხავდა.

ღროთა ვითარებამ სულ სხვა დავგანახვა. ბავშვის გარე-
გნული სახე თურმე მტერს უკლავდა გულს, ხოლო შინაგანი
ღირსება კი მოყვარეს. ორი წლის ცხოვრებამ საშინელი და-
ლიდასვა იმის ნორჩ აგებულებას. ჩასუქებული და ფუნთუშა
წინდის ჩხირივით ჩამოხმა, სახე დაუქკნა და დაეღარა, თვა-
ლები დაუბრმავდა და კბილები დაუჩილუნგდა. ერთი სიტყვით
ყოველი იმედი გაუცრუვდა საბრალო მშობელს და ნათლათ
ხედავდა, რომ მომავლის მოამბესაგან მხოლოთ აჩრდილი და-
რჩენილიყო.

დაღონდა მოხუცი მამა. ბევრი რამ გამოცადა ამ ბო-
ლო ხანებში! ბევრი ახალი გამოცდილება შეიძინა; ბევრს
ვინმეზე გაუტყდა გული და ბევრი ვინმე შეუყვარდა.

დაღონდა მოხუცი მამა, რადგან ცხადათ ხედავდა, რომ
ვერცერთი შვილი ოჯახს რიგზე ვერ უვლიდა. ხედავდა რომ
იმისი საყვარელი შვილი, იმისი ოჯახის იმედი მარტო ფულე-
ბის ანგარიშს წადო და ტკბილი ცხოვრებით გატაცებული
თბილს ოთახში ჩაკეტილიყო, მაშინ როცა იმისი შინა-ყმე-
ბი სიბნელესა და უვიცობაში იხრჩვებოდნენ. ხედავდა მოხუ-
ცი, რომ ბერათ გამდგარი შვილი თავის სენაკში ჩაკეტილი-
ყო და გარეთ კი ღვთის სახელით შინა-ყმებს ტყავს აძრობ-
დნენ. ხედავდა მოხუცი, თუ რამდენი იყო სათქმელი და იმი-

სი მოამბე შვილი კი ენას ძლივს აბრუნებდა. ხედავდა ყოვე-
ლივე ამას მოხუცი და გული უკვდებოდა, სულ ეწამლებო-
და. თანაც მწარე ოხვრით იგონებდა თავის ბედველ შვილს
იგონებდა იმ ძვირფას დროებას, როცა იმისი უფროსი შვი-
ლი ისე თავგამოდებით იბრძოდა ოჯახის საერთო ბედნიერე-
ბისათვის.

დაღონდა მოხუცი და კვლავ შეევედრა უფალს, მიეცა
მისთვის ერთი ხერიანი შვილი, რომელსაც შეძლებოდა
ოჯახისა და მამულის განახლება. უფალმა ისმინა მოხუცის
ვედრება და ოჯახში ახალი წვერის ხმა გაისმა. საბრალო მა-
მა სიხარულით ცას ეწია; ახალშობილი ძე მისი გაბედულო-
ბითა და პირუთვნელობით თითქმის უფროს შვილსაც ჰარ-
ბობდა. პირველი დღიდანვე ეტყობოდა სამაგალითო სისწო-
რე, სიმკვირცხლე დი მიუდგომლობა. ძმებს სრულიადაც არ
ეჭვნიკათ ამ ახირებული ბავშვის გაჩენა. გაბედული იერი-
შით მიესივნენ, რომ მიწასთან გაესწორებიათ და გაეჭროთ
ის. ბავშვის მიუდგომელი და გაბედული მსჯელობა მამული-
სა და ოჯახის ღალატათ გამოაცხადეს, რომ ამ სამარცხვინო
ხერხით მამისა და ყმების თვალში მისთვის სახელი გაეტეხათ,
მაგრამ ყოველი ცდა ამაო ღირჩა; ძმები დარწმუნდნენ ბავ-
შვის სულიერ ძლიერებაში და შერცხვენილები უკუ ქცეულ-
იქნენ. სამი წლის ჰაბუკმა ყოველი კავშირი გაწყვიტა თა-
ვის ძმებთან და თავისი საკუთარი გზა აირჩია.

— ძვირფასო მამავ! გამოუტყდა ერთხელ ჰაბუკი მშო-
ბელს: მე ვხედავ, რომ ჩემი ძმები ყოველ ღონეს ხმარობენ
ჩემი თავი შეგავფლონ. არავითარ საშვალებას არ ერიდებიან.
ოღონდ შენ წინაშე პირ-შავათ გამომიყვანონ. მე ვიცი რა-
ში მდგომარეობს ჩემი დანაშაული, ჩემი შეცდომა. მე, ძვირ-
ფასო მამილო, ნათლათ ვხედავ, რა საშიშარ მდგომარეობაში
არის ჩავარდნილი ჩვენი ოჯახი; ვხედავ და გული მიკვდება,
მაგრამ სასოწარკვეთილებას არ ვეძლევი. მე მწამს, რომ სნე-
ულებას ექიმობა განკურნებს და კიდევაც ვცდილობ ჩემი
ძალ-ღონის დაუზოგველათ. ჩემი ძმები ვერა ხედავენ, ან არ
ამჩნევენ ჩვენ ნაკლულევანებას, ვერ ამხილენ თუ არ ამხე-
ლენ ჩვენ სისაძაგლეს. მე ვხედავ აუტანელ სიბნელეს ჩვენ
ოჯახში; ვხედავ როგორი სულის შემხუთველი და გონების
დამაბნელებელი უსამართლოებით იქცევიან ჩემი ძმები; ვხედავ,
როგორ გაქვირებულ ცხოვრებას ეწევიან ჩვენი ყმები; ვხე-
დავ ამას ყოველივეს და ათას ამგვარებს; ვხედავ და სისხლი
მიშრება, აზრი მიბნელდება, გული მისკდება. მე არსაით თა-
ნაგრძობის ხმა არ მესმის მხოლოთ მესმის უბრალო ცი-
ლის წამება ჩემი ძმებისა. ამის გამო, ძვირფასო მშობელო,
იძულებული ვარ გავწყვიტო ყოველივე კავშირი ჩემ ძმებ-
თან. ვადგები ჩემ საკუთარ გზას და ცოცხალიც ნუ გენახო,
თუ ჩემი ნათელი კვალი არ დავტოვო ჩვენ ბნელსა ვერან
მამულში. დეე მლანძღონ და მაგინონ! დეე ცილი დამწამონ
და მამულის მოღალატე მიწოდონ! დეე დამტანჯონ სიცივითა
და შიმშილით! მე მაინც ჩემ გზაზე ვივლი, მე მაინც არ
გადავუხვევ ჩემ კვალს.

მართლაც სამი წლის ბავში ხრულიად ჩამოშორდა თა-
ვის ძმებს და საკუთარი გზით იწყო სიარული. ის შედიოდა
მუშების ქონხახებსა და სარდაფებში, გლეხების ჯარგვლებსა
და ფაცხებში, ყველგან შექონდა მაცოცხლებელი იმედი
ბწყინვალე მომავლისა; ყველგან თესდა სიმართლესა და ქე-
შმარტებას, აღვიძებდა თავისუფლების გრძობას. უხსნიდა
შინა ყმებს ცხოვრების ავსა და კარგს და იწვევდა მათ სი-
ბნელესთან საბრძოლველათ. დაუღალავი შრომითა და თავ-
განწირული ბრძოლით გაიკაფა მან გზა ნათელი ბნელ
ცხოვრებაში; გაუქრობელი იმედი აანთო მან ტანჯულთ-
გულში და უკვდავი თესლი ჩათესა იმათ გონებაში.

ცხოვრება უკუღმართია. სიბნელე და სიმართლე მუდამ ებრძვიან ერთმანეთს. ხოლო ბრძოლაში ის იმარჯვებს, ვინც ძლიერია. ნათელი კვალი უმცროსი ძმისა ბწყინვალე ზოლივით გამოკრთოდა ჩვენი ბნელი ცხოვრების პეკრდზე. მაგრამ სიბნელე მინც ძლიერი გამოდგა. რას გახდება ერთი ძმა-სიმართლის შემოქმედი, როდესაც სხვა ყველა სიბნელეს ემსახურება?! ის მხოლოდ სახელოვანათ მოკვდება. ჭაბუკიც მოკვდა; მაგრამ მოკვდა ბრძოლის ველზე; მოკვდა არა თავისი დლით, არამედ ნაძალადევი სიკვდილით. როგორც მაინც წევრი ოჯახისა, ის ჩამოახრჩვეს სიბნელის მოყვარულთა, ჩამოახრჩვეს თავისი ძმების თვალ წინ. ძმები კი მწარე ცრემლით ტიროდენ ძვირფასი ძმის დაკარგვას... მაგრამ არა... უკაცრავათ... ძმები მხოლოდ ფარულათ იღიმებოდენ, ცრემლი-კი ერთი წვეთიც არ დაუხარჯავთ.

ის აწამეს მაგრამ იმისი ნათელი კვალი დღესაც შევნივრათ გამოპკრთის მოხუცებულის ბნელ სამფლებელოდან, რომელსაც ამ ხანებში მეშვიდე ვაჟი შეეძინა.

პაწია ბიჭუნა მაშინვე ქუჩებს ეცა, მაშინვე დუქნების წინ დაიწყო ცუნცული, რომ სხვა და სხვა კომერციული ცნობები მოეკრიფა და საზოგადოებაში გაეცრელებია. მას ბავშობიდანვე ეტყობოდა ოქროსაკენ მიდრეკილება, მაგრამ ჯერ კიდევ პრიკაშჩიკი იყო და მწარე ცხოვრებას ეწეოდა. ათასი გასაჭირი გამოცადა და ათასჯერ გაკოტრებას გადაჩა. ბოლოს ერთი მოხერხებული ოპერაციით დიდი სიმდიდრე შეიძინა და განცბრომით ცხოვრებას შეუდგა. თავისი დარბაზი მდიდრულათ მორთო, ძვირფასი სურათებით შეამკო. ავანტიურა ძმა თავისთან გადაიყვანა და დღევანდლამდე სამოწყალოთ არჩენს. თვეში თითოჯერ აგზავნის თავის საქმეებზე ამბის წამლებათ, მაგრამ საბრალო უთუოთ ამ შრომასაც ვერ გაუძლებს.

მეშვიდე წელიწადია, რაც ეს ვაჟი ცხოვრობს და ამ მოკლე დროში შეენივრათ მოაწყო თავისი კომერციული საქმეები, და მოხუც მამას სრული იმედი აქვს, რომ ეს ერთი შვილი ნამდვილი ეროვნული კაპიტალისტი დადგება. ვნახოთ!

მერვე შვილი მოხუცისა რაღაც თავისებური ბავში გამოდგა. გადაწყვიტა: რაც უნდა დამემართოს, ჩვენი ოჯახის სიძველენი უნდა გამოვიკვლიო. ვიმგზავრებ სოფლიდან სოფლათ, ქალაქიდან-ქალაქათ, რომ ავსწერო ყოველი ნანგრევი ძველი ციხისა, შევისწავლო ნანგრევები ძველი ეკლესიებისა; უნდა აღვადგინო მათი ძველი სახე და მით დაფუძუკო ურწმუნო მეზობლებს ჩვენი წარსული ძლიერება და განათლებაო. მაგრამ ხომ მოგეხსენებათ, ეშმაკი მუდამ თან დასდევს ადამიანს! ერთი ძველი ნანგრევის დათვალეერების დროს ფეხი გაუსხლტა, გადმოვარდა და თეძო ამოიგდო. მას შემდეგ დღევანდლამდე ასკინკილათი საწყლათ დაჩანჩალებდა. დღეს ფეხი გაუსწორეს, მაგრამ პირობა ჩამოართვეს ნანგრევებში ძრომას თავი დაანებოს, რომ თავისი წამებული ძმის კვალს გაყვეს და თითონვე ხელი შეუწყოს იმ ძველი შენობების ნანგრევათ გადაქცევას, რომელში ცხოვრებაც მთელი ოჯახისთვის საშიში და აუტანელია. ვნახოთ, რას იზამს; ვნახოთ რა ნაყოფს გამოიღებს იმისი ახალი გზაზე მოგზაურობა!.. ვნახოთ როგორ შეეთვისება იმათ, ვისთვისაც გასწირა თავი სახელოვანმა ძმამ; ვნახოთ როგორ ემსახურება იმ წმიდა აზრებს, რომელიც წითელი ასოებით ეწერა წამებული ძმის დროშაზე. ვნახოთ როგორ კავშირს დაიჭერს ის თავის ძმებთან, რომლებთანაც მუდამ უთანხმოთ ცხოვრობდა წამებული უფროსი ძმა. ოჯახის სახე კვლავ შეიცვალა. მამას ახალი შვილი შეეძინა, რომელიც მუდამ ბავშვათ უნდა დარჩეს. მეორე შვილმა მდიდარი ქალი შეიერთო და თავისს ცხოვრებას ახალ წესზე უპირებს მოწყობას. ეს უკასასკენელი, ამ ბოლო ხანებ-

ში, ბერათ აპირობდა აღკვეცას, მაგრამ ბერს ცოდის ნება ხომ არა აქვს. მოხუცმა უკუ აგდო თავისი კაბა-ანაფორა, შეიკვეცა საარქიელოთ მოშვებული წვერები და ვითომ ახსლავადლობას აპირებს.

ოჯახში ახალი სხივი შემოიჭრა; ახალმა სინათლემ შემოაშუქა და ცხოვრებას სახე შეუცვალა. მოხუცი მამაც წამოცოცხლდა, სახე გაუნათლდა და ჯერ არ იცის რომელ შვილს დაუძაღლოს, არ იცის რომელ შვილს მიუძღვის დეაწლი ოჯახის წამოცოცხლებაში. ცოცხლები თავის თავს ასახელებენ ოჯახის ბურჯებათ, ხოლო წამებული მეორეთ მოსვლის დროს თუ აღიმადლებს ხმას.

დღეს მეც თქვენი ძმა ვარ და უმორჩილესათ გთხოვთ, სანამ ტრახახს დაიწყებდეთ, უკან მიიხედოთ. თუ ჩანს სადმე თქვენი მოქმედების ღირსეული ნიშანი, შევიძლიათ იამაყოთ, მაგრამ თქვენი წარსული ბნელია, იქ მხოლოდ ერთად ერთი ნათელი კვალი მოჩანს და ოჯახის ბედნიერებაც იქიდან მოდის. ვისი კვალია ის? შეგრცხვათ!.. მაშ გაჩუმდით.

ეშმაკი.

გომელის პროცესის გამო.

იმ საზოგადოებაში, სადაც ყველაფერი ბიუროკრატიის თვით-ნებობაზე დამყარებული, სადაც კანონი და სამართალი მხოლოდ ცარიელი სიტყვაა და სხვა არაფერი, ძნელია, მეტათ ძნელია ცხოვრება... აი სწორეთ ამ სიძნელეს და აუტანელ მდგომარეობას გრძნობს საუკეთესო ნაწილი რუსეთის საზოგადოებისა და ხმა-ძალდა ლაპარაკობს დღევანდელი ცხოვრების პირობების შეცვლაზე. მართლაც აუტანელია დღეს ჩვენი მდგომარეობა. კანონი დაუმორჩილეს ადმინისტრაციას, რომელიც თვითნებით განაგებს მთელ ჩვენ ცხოვრებას. კანონთა თქვესმეტი ტომი არსებობს რუსეთის იმპერიაში, მაგრამ, ჩვენდა საუბედუროთ, ჩვენ მოთხოვნილებას უფრო ხშირათ ვერ ვამყარებთ ამ კანონებზე... სასამართლო, რომელსაც ყველაზე უფრო მალდა უნდა ეჭიროს სიმართლისა და კანონიერების დროშა, ისიც კი დამორჩილებია დღეს ბიუროკრატიულ პრინციპს და ყველაზე უფრო ის თურგნის და თელავს კანონს და სიმართლეს. ეს ცხადათ დაგვიმტკიცა ჩვენ გომელის პროცესმა, სადაც სასამართლოს თამჯდომარის თკითნებობა საზღვარს გადაცდა. ამას წინეთ ქალ. გომელში ქრისტიანებმა ებრაელები აიკლეს. საზოგადოებაში ის აზრი დამკვიდრდა, რომ ეს აკლება თვით ადმინისტრაციამ გამოიწვია. ყოველი პირუთვნელი და სამართლიანი მოსამართლე იმას ეცდებოდა, რომ გამოეაშკარავებია ეს საქმე, ამას მოითხოვდა კაკონიც, ეს იყო აუცილებლათ საქირო საზოგადოებისთვის, რომლის დამცველ-პატრონათ ეს ამკლები ადმინისტრაცია ითვლებათ... საქმე ამ აკლების შესახებ ერთი თვის წინეთ ირჩეოდა ქ. გომელში. სასამართლოს თამჯდომარემ კოტლიარევსკიმ არა თუ არ ეცადა გამოერკვია მიზეზი ამ საზარელი აკლებისა, არამედ ყოველ ღონისძიებას ხმარობდა თურმე, რომ ეს მიზეზი მიემალა. „საქმის გარჩევის დაწყებიდანვეო, ანობს ერთი დამცველთაგანი, ვეჭილი მანდელშტამი, თამჯდომარემ მიუდგომლობა ვერ გამოიჩინა, ის ჯავრობდა და მეტის-მეტათ ცხოვრობდა, იგი დასცინოდა იმ მოწყმეებს, რომელთ ჩვენება მას არ მოსწონდა და იმ ზომამდე მივიდა, რომ ერთი მოწამე, გვართ პლოტკინი, სასამართლოს დარბაზიდან გააყვანინა. თამჯდომარე უშლიდა ვეჭილებს ისეთი კითხვის დაყენებას, რომელზედაც მოსალოდნელი იყო ებრაელებისათვის სასარგებლო პასუხი; როდესაც ვეჭილები მოითხოვდენ, რომ ამა თუ იმ მოწამის ჩვენება ოქმში

შეეტანათ, თავმჯდომარე ხელმეორეთ დაუწყებდა მოწამეს გამოკითხვას და როდესაც მოწამე წინანდელ ჩვენებაში რაიმე ებრაელთათვის არა სასარგებლო ჩვენებას შეიტანდა, მაშინ შეეტანებდა ოქმში ამ ჩვენებას... ერთი სიტყვით, ამბობს ბ-ნი მალდენშტამი, თავმჯდომარე მეტათ უზრდელათა და უპატივცემულოთ გვექცეოდა დამცველებსო: დაგვიცინოდა, გვიყვიროდა და ყოველ წუთში გვიხირდებოდაო. „რა ნება აქვსო, განაგრძობს მანდელშტამი, ბ-ნ კოტლიარევსკის, რომელიც არ არის ცნობილი არც მეცნიერებაში, არც როგორც მოსამართლე, საცინლათ აიგდოს ის ვექილები, რომელთაც ვექილობაშიაც და მეცნიერებაშიც კარგი სახელი მოუხვეჭიათ. მაგრამ, ვინც ცოტათი მაინც იცის ჩვენი სასამართლოს მდგომარეობა, ის მიხვდება, რომ თავმჯდომარე ვერ გაბედავდა ყველა ამას, რომ ზვიდან მადლობას და ქებას არ გამოელოდეს, ამნაირ პირობებში კი კოტლიარევსკისთანა პირები საშიშიაო...“ არაჩვეულებრივი სიმკაცრე გამოიჩინა თავმჯდომარემ, როდესაც ჩვენებას აძლევდა მოწამე უსტოვი. ეს უკანასკნელი მუშაა, პოლიტიკური დანაშაულობისთვის დაპატიმრებული. როგორც მუშამ იმან კარგათ იცოდა, თუ როგორ მზადდებოდა ებრაელთა აკლების საქმე და კიდევ გამოაშკარავებდა ყველაფერს. მაგრამ დაიწყო თუ არა ლაპარაკი და შეეხო 29 აგვისტოს, რა დროდნაც მთელი ეს საქმე დაიწყო, თავმჯდომარემ გააჩერა და უბრძანა, რომ 29 აგვისტოს ამბებს არ შეხებოდა, ელაპარაკა მხოლოდ 1 ენკენისათვის ამ ბებზე. მოწამე უპასუხებს, რომ 29 აგვისტოს და 1 ენკენისთვის ამბები ისე არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული, რომ მათი დანაწილება შეუძლებელიაო. თავმჯდომარის ბრძანებით ეს მოწამე სასამართლოს დარბაზიდან გაყავთ. ამ შემთხვევაში მოსამართლემ დაარღვია სამართლის პრინციპი, გამოიჩინა მიდგომილება და თავის უფლებით არა კანონიერათ სარგებლობა. მართალია, რომ თავმჯდომარეს სასჯელთა წესდების 611 მუხლის ძალით მინიჭებული აქვს დიდი უფლებები, მაგრამ ამ უფლებას ზღუდავს იმავე წესდების მე-622 მუხლი, რომლის ძალით თავმჯდომარე ვალდებულია მისცეს ბრალდებულს თავის გასამართლებლათ ყოველგვარი საშუალება.

ასევე უკანონოთ მოიქცა თავმჯდომარე იმ შემთხვევაშიაც, როდესაც მან ვექილი სოკოლოვი გააძევა სასამართლოს დარბაზიდან მხოლოდ, იმისთვის, რომ მან კანონის ძალით, მოითხოვა მოწამე უსტოვის სასამართლო დარბაზში დატოვება და მისთვის ჩვენების ჩამორთმევა.

სოკოლოვმა მიუთითა თავმჯდომარეს სასჯელთა წესდების მე-718 მუხლზე, რომლის ძალით მოწამემ უნდა თქვას ყველაფერი, რაც იცის საქმის შესახებ. სოკოლოვის გაძევების შემდეგ ყველა ვექილებმა დატოვეს სასამართლოს დარბაზი, რადგანაც იმ აუტანელ პირობებში, რა პირობებშიაც ისინი თავმჯდომარემ ჩააყენა, სასამართლოში დარჩენა შეუძლებელი იყო. „მთელ იმ დროს განმავლობაში, რომელიც ჩვენ აქ გავატარეთო, განაცხადა ვექილმა ვინერმა, არც ერთი ჩვენგანი არ მოპყრობია უპატივცემულოთ სასამართლოს პრინციპებს; ჩვენ ღრმათა გვწამს ეს პრინციპები, პატივსაცემთ კანონს და ვიცით მისი ძალა. ყოველ წუთში უკანონოთ ზღუდავენ ჩვენ უფლებას, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ აქ ამ სასამართლოს დარბაზში არ თავდება რუსეთის სამართალიო, არის კიდევ სასამართლო, რომელსაც ეკუთვნის უკანასკნელი სიტყვა... ნაფიც ვექილ სოკოლოვთან ერთათ ჩვენც შეურაცყოფილნი ვართ...“

ამნაირათ დასთურგნა თავმჯდომარემ სამართალი, მან გააძევა სასამართლოს დარბაზიდან მისთვის არა სასიამოვნო მოწამე და დამცველები და თავის მოქმედებით ერთხელ კიდევ დაანახვა საზოგადოებას ენლანდელი კანონდებლობის ძირითადი ცვლილების საჭიროება.

ბ. გოგიჩაიშვილის საბოლქმეო ნიმუშები.

ბ. გოგიჩაიშვილი ხელახლა შეუდგა „საკამათო საგნების“ გარკვევას. „ცნობის ფურცლის“ მე-2682, 2696 და 2702 №№-ში სამი ფელეტონით გამოილაშქრა ჩვენს წინააღმდეგ. დაიწყო დარიგებით: „არ ვარგა ყველაფერში სხვისი წახედულობა და ამა თუ იმ გამოჩენილ კაცის აზრის შეუგნებლათ და უკრიტიკოთ განმეორება“, მეცნიერულის სიღინჯით გვაუწყა მან; თანვე დაგვექადა „თუ ჩვენში არა საღმე უცხოეთში მაინც შევძლებ წულუკაძეზე უფრო დიდ სალიტერატურო სახელის გამონახვასო“ და შემდეგ შეუდგა ვითომდა „კამათს“. ჩვენ სწორეთ მხოლოდ ამ „კამათზე“ შევაჩერებთ მკითხველის ყურადღებას, რადგან ყველასათვის ცხადია, რომ „სხვისი აზრის შეუგნებლათ და უკრიტიკოთ განმეორება არ ვარგა და ამაზე ხანგრძლივი ლაპარაკი მხოლოდ უმიზნოთ მოლაყბეს თუ შეუძლია. რაც შეეხება მის ქადილს „უცხოეთში მაინც შევძლებ წულუკაძეზე უფრო დიდ სალიტერატურო სახელის გამონახვასო“, ისეთ ბავშურ მუქარათ მეჩვენება, რომ სწორე გითხრათ თვით ბ. გოგიჩაიშვილიდანაც კი არ მოველოდი, თუმცა მისი მსჯელობის სისალისა და სერიოზობის იმედი არასოდეს არ მქონია. მაგრამდგმა მოსამზადებელი კლასის პაწია მოწაფე, რომელიც ამხანაგს მიდგომია და აჯავრებს: „მე შენზე უკეთ ვისწავლი, შენზე უფრო კარგ „ატმეტკებს“ მივიღებ, მე გადავალ პირველ კლბსში. შენ კი ღარჩები, მე „უროკი“ ვიცი, შენ არა! ჩვენნი, უკაცრავათ მოხსენებაა, პუბლიცისტი გოგიჩაიშვილიც ასე იქცევა: მე უცხოეთში სალიტერატურო სახელს მოვიპოვებ, შენ ვერა, მე ზანგების ამბები ვიცი, შენ არა მე კაუტსკი წემიკითხავს და გამიგია, შენ კი ვერა. აბა რა საკადრისია, ბატონო ფილოსოფიის დოქტორო, მეცნიერის ბავშობა! გონება თუ არა გიშლისთ, ხნოვანებამ მაინც შევაჩეროსთ. მე თანახმა ვარ მივაფუჩეჩო თქვენი სტატის ასეთი „უხერხული“ ადგილები და პირდაპირ „კამათს“ შევუდგე. ეს თქვენი „სალიტერატურო სახელის“ მოპოვებისათვის არის საჭირო და მეც ხელს შევიწყობთ.

ბ. გოგიჩაიშვილი კამათობს. რაზედ? მართალია თუ არა წულუკიძის აზრი, რომ „მექარხნეების ცხოვრების მოგვარება მათვე უნდა დაუთმოთ, რადგან „მშრომელი ხალხის“ ინტერესების ნამდვილი დამცველი მისი მოპირდაპირის საქმეებს ვერ გააკეთებს, მას ამისთვის არა სცალიან, ან სად აქვს საზღვარი ამ ზრუნვას, სად უნდა დამთავრდეს ვაჭარ-მრეწველთათვის ზრუნვა და როდის უნდა შეუდგე შენი ნამდვილი იდეალების სამსახურს იქ, სადაც ვაჭრობა მრეწველობა აღორძინებულია და ბურჟუაზია ფეხს იკიდებს, მეორე საზოგადოებრივი კლასი აუცილებლათ არსებობს და მას სწორეთ ამ პირველ ხანაში უფრო ეჭირვება „ინტელიგენტური“ ძალ-ღონე!.. არა! არ არის მართალიო, უპასუხებს ბ. გოგიჩაიშვილი.

„სულ ერთია ქართველი მუშისათვის კაპიტალისტები ქართველები იქნებიან თუ უცხოელები? არა, არ არის სულ ერთიო, მწყრალათ გვასწავლის ჩვენი შეცნაეჩი. როგორ არლკევს ჩვენს აზრს, როგორ ამტკიცებს თავისას ჩვენი „პუბლიცისტი“? ენახოთ.

„არიან ისეთი პირნი, რომელნიც ფიქრობენ, რომ მშრომელი ხალხის მდგომარეობა ბურჟუაზიულ ხანაში წინანდელზე უარესი და აუტანელი შეიქნაო. ამ გვარ აზრის მალიარებელია წულუკიძეც. თავის წიგნში იგი წერს: „ბურჟუაზია იბრძოდა ფეოდალურ პრივილეგიების დასამხობათ, ბურჟუაზია დაეძებდა თავისუფალ მუშა ხელს, ბურჟუაზიას უნდოდა ვაჭრობის სრული თავისუფლება; თავისუფლებას ის იმიტომ ქედდა, რომ ქარხნები აემუშავებინა და დამტყრული ფეოდალისმის

ბორკილიდან ფეხ-ამოდგმული უარეს ბორკილებს აბამს სხვებს. ეს „სხვები“ იყო სწორეთ ის, ვინც ეს ბორკილები დაამსხვრევინა, ვისაც „ძმობის, ერთობის და თავისუფლების ქადაგით თან მიითრევდა“... „წულიკიძის აზრით ბურჟუაზია თურმე ფეოდალურზე უარესს ბორკილებს აბამს მშრომელ ხალხსო. ეს აღმოჩენა ჩვენ მწერლობაში სავსებით ამ ავტორს უნდა დაეულოცოთ“... ჩვენ არ ვიცით ბ. გოგინაიშვილი განგებ ამანინჯებს მოპირდაპირის აზრს, თუ შეცდომით. პირველ შემთხვევაში მის საქციელის არა კეთილ სინდისიერი უნდა ვუწოდოთ, მეორეში, მისი კრიტიკა უნაყოფო ლაყობათ უნდა ჩავთვალოთ. აზრის გადამანინჯება კი ფაქტია. საბუთიც ზემო ამონაწერია. ჩვენ ვამბობდით: „დამტვრეული ფეოდალიზმის ბორკილიდან ფეხ ამოდგმული (ბურჟუაზია) უარეს ბორკილებს აბამს სხვებს (ე. ი. მშრომელი ხალხს)“. რომელ ბორკილებზე უარეს ბორკილებს აბამს ბურჟუაზია მშრომელ ხალხს? იმ ბორკილებზე უარესს, რომლიდანაც თვითონ ფეხი ამოიღვა, ე. ი. მშრომელი ხალხის დღევანდელი ბორკილები უფრო მძიმეა, ვიდრე ის, რომელიც ფეოდალიზმის დროს ბურჟუაზიას ება. როგორ დაასკვნა ბ. გოგინაიშვილმა, რომ ჩვენი აზრით ბურჟუაზია ფეოდალურზე უარეს ბორკილებს აბამს მშრომელ ხალხს? ცხადია როგორ. ჩვენი სიტყვების გადამანინჯებით. მას უნდოდა მანიფესტიდან მოგროძო ციტატა მოეყვანა, რათა მკითხველებისთვის ეთქვა: აი დახეთ: მეც მარქსისტი ვარ, მეც მრწამს „კლასიური ბრძოლა, ხოლო თვით კლასში კლასიური ერთობა და სოლიდარობა“, მრწამს ის „იდეალი, რომელსაც კულტურულ ხალხებში მშრომელი ხალხის იდეოლოგები ემსახურებიან“. ყველაფერი მე მრწამს, მხოლოდ წულუკიძეს და მის ამხანაგებს ვერ გაუგიათ ვერც მანიფესტი და ვერც ჩემი რწმენა. დასამტკიცებლათ მოყავს „მანიფესტიდან“ ერთი გრძელი ციტატა, საიდანაც ჩანს, რომ ავტორებს ბურჟუაზია დიდ პროგრესიულ ძალათ მიუჩნევიათ და ამანინჯებს ჩემს სიტყვებს იმგვარათ, რომ აზრს ეწინააღმდეგება. ბ. გოგინაიშვილს დავიწყებია ორი რამ: ერთი, რაც თვითონ გვაუწყა: „არ ვარგა გამოჩენილ კაცების შეუგნებლათ და უკრიტიკოთ განმეორება“ და მეორე ხალხური ანდაზა: „სიცრუეს მოკლე ფეხები აბიაო“. შეგნებულათ და უადგილოთ მოიყვანა მანიფესტის სიტყვები და თანვე მკითხველის მოტყუება მოინდომა. მაგრამ ბ. გოგინაიშვილი, როცა თავის სიტყვებით ალაპარაკდა, გადასცდა „მანიფესტის“ ავტორების მოძღვრებას და თავისი ნამდვილი სავანე მოიპოვა — ბურჟუაზიული აზროვნება. ცნობილია, რომ მანიფესტის ავტორების აზრით მუშათა კლასის მდგომარეობა შედარებით დღითიდღე უარესდება. ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება, რომელიც ტენიკის განვითარებას იწვევს საქონლის გასაღებლათ, აუარებელ მუშა ხელს უსაქმოთ, მაშასადამე, უსახსროთ ტოვებს. მით ავითარებს მუშებს შორის კონკურენციას და შრომის პირობებს ათახსირებს. ხალხის უმრავლესობა დატაკდება, მაშინ როცა სიმდიდრე იზრდება პაწია ჯგუფის საგემებლათ; მრავლდება საერთო კულტურული მოთხოვნილებანი, ხოლო ხალხის უმრავლესობა მოკლებულია ამ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებელ საშუალებებს. „სოციალური სიღარიბე“ მატულობს, ე. ი. ხალხის უმრავლესობა ვერ იკმაყოფილებს თავის სოციალურ მოთხოვნილებებს. წინეთ, როცა ასეთი მოთხოვნილება ნაკლები იყო, რასაკვირველია, ჩვენებურ სახლთ-უხუცესს არ ქონია ისეთი მრავალგვარი მოთხოვნილებანი, რომელიც დღეს უბრალო მუშას აქვს. დღეს რაც ზოგან ხელმისაწვდომია მუშისათვის, წარმოუდგენელიც იყო საშუალო საუკუნოების თავადისათვის მაგრამ განა აქიდან ის დასკვნა გამოიყვანება, რომ დღევანდელი მუშა უფრო უზრუნველყო-

ფილია ცხოვრებაში, ვიდრე მეფე და მისი კარის კაცები იყვნენ? არა! რატომ? მიტომ, რომ დღეს ცხოვრებამ, საერთო მეტი მოთხოვნილება დაბადა, ხოლო გადიდებულ მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლათ ხალხს საშუალება არ მისცა. უზრუნველ ყოფილია ადამიანი იმდენათ, რამდენათ მისი მოთხოვნილება დაკმაყოფილებულია. ინგლისელი მუშა გაცილებით უფრო კარგათ ცხოვრობს ჩვენებურზე, ხოლო განა ინგლისელი მუშა უზრუნველყოფილია? იმ დროს, როცა საზოგადოების სხვა კლასებს მოთხოვნილების მომატებასთან ერთათ ამ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებელი საშუალებანიც ემატებათ, პროლეტარიატი მოკლებულია ამ საშუალებებს და სიღარიბის მუხრუჭები დღითიდღე უფრო საგრძობელი ხდება მისთვის. ამანირათ ბურჟუაზიისა და პროლეტარიატს შორის უფსკრული ღრმავდება, ფართოვდება და არაკლებულობს, იცვება. ასე აზროვნობდენ „მანიფესტის“ ავტორები და ამ თეორიას „გალატაკების თეორია“ (теорія обнищання) ეწოდა მეცნიერებაში. აბა ვნახოთ, როგორ აზროვნობს პუბლიცისტათ წოდებული ბ. გოგინაიშვილი, რომელიც ყოველთვის ამ ავტორების ავტორიტეტით იფარებს თავს. აი მისი სიტყვები: „ეკონომიური მხრითაც არ შეიძლება ვთქვათ, რომ ვითომ ბურჟუაზიულ ხანაში მშრომელი ხალხი უფრო დაბნელებულათ და დამოკიდებული იყოს, ვიდრე იგო იგი ბატონ-ყმობის დროს. ვაჭრობა მრეწველობის აღორძინება დაფუძნებულია შრომის საზოგადოებრივ დანაწილებაზე; შრომის დანაწილება კი ნიშნავს ადამიანის საეკონომიო მოქმედების გაბარაქიანებას და განაყოფიერებას, სახალხო სიმდიდრის გაზრდასა და მატებას. რამდენათაც ერთის მხრით, წარმოების ტენიკა ვითარდება და ნაწარმოები იაფდება და მეორე მხრით მუშა ხალხი თავის ეკონომიური ინტერესებს იცავს და საზოგადოებაში მეტ გავლენას პოულობს, იმდენათ დაბიო ხალხი მალლა იწვევს კულტურულათ — უმრავლდება რაგვარც მოთხოვნილებანი, ისე სახსარიც იმათ დასაკმაყოფილებლათ. საკმარისია ნახოთ ევროპაში საშუალო მუშის საოჯახო მოწყობილება და გაიკნოთ მისი ბიუჯეტი და ყოველდღიური ცხოვრება, რომ დარწმუნდეთ, თუ რაოდენათ მაღალ დონეზე დგას იქ მუშა ხალხი ნივთიერათ“... რას ამბოს ავტორი აქ? „დაბიო ხალხს უმრავლდება როგორც მოთხოვნილება, ისე სახსარი იმათ დასაკმაყოფილებლათო. რა დასკვნა უნდა გამოვიყვანოთ და გამოყავთ ხოლმე ბ. გოგინაიშვილის და გვარ მეცნიერებს აქედან? არსებულ წესწყობილებაში ხალხს უმრავლდება კულტურული მოთხოვნილებანი და სახსარი ამ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლათ. დაბიო ხალხი მალლა იწვევს ეკონომიურათ. თუ ხალხი მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას ახერხებს, მაშ ის ღარიბათ არ ჩაითვლება, ის უზრუნველყოფილი ყოფილა. ეს მოთხოვნილება ხომ დღითიდღე იზრდება, მაშასადამე, მისი დასაკმაყოფილებელი სახსარიც უჩნდება ხალხს, ე. ი. ხალხი დღევანდელ პირობებში ეკონომიურათ უზრუნველყოფილი ხდება. მაშ კაპიტალისტური წარმოების ზრდა უზრუნველყოფს პროლეტარიატს. ამით ბურჟუაზიისა და პროლეტარიატს შორის უფსკრული იცვება, „საერთო ნიადაგი“ ჩნდება. აი რა უნდოდა ეთქვა და რა თქვა. ბ. გოგინაიშვილმა, მას შეუძლია შემდეგშიც გვეკამათოს ამ კითხვების შესახებ და ჩვენც მზათ ვართ პასუხი გავცეთ. რასაკვირველია სერიოზულ და შინაარსიან წერილებზე. ხოლო ერთხელ და სამუდამოთ ნილაბი უნდა ჩამოიხადოს და „მანიფესტის“ ავტორებს ნულა ეფარება. რათ გეშინიათ ავტორიტეტის, რათ არ იხდით ნილაბს, რათ ეფარებით ისეთ კაცებს, რომელთაც ნააზრ-ნაგრძობი

*) კურსივი ჩვენია

თქვენთვის უმნიშვნელო და მიუკარგებელია?! ის ისე გაუტაც-
ნია ავტორიტეტების ამოფარების სურვილს, რომ ამისათვის
ასეთ ხერხსაც კი მიმართა. ჩვენი აზრის დასარღვევით და თა-
ვისი „საერთო ნიადაგის“ განსამტკიცებლათ მან კარლ კაუტ-
სკი იმოწმა. „თუ ჩვენში არაა“, ამბობს ბ. გოგიჩაიშვილი,
—გერმანიაში მაინც არიან ისეთი პირები, რომელნიც ჩვენ
მოკამათებზე ნაკლებ არ იცნობენ მარქს-ენგელსის ნაწერებს.
ერთი ასეთი კარგი მცოდნე გახლავთ გერმანელი კარლ კაუ-
ტსკი, რომელსაც ავტორების უუჭემბარიტეს მოციქულათ
თვლის თვით წულუკიძეც. წარმოიდგინეთ, ეს უცხოელი ქე-
შმარტი მოწაფე მასწავლებლისა არ ეთანხმება ჩვენ თანამე-
მამულეს და ამ გვირათ ჩვენსავით უარყოფს და „დასცინის“
ავტორებს. კაუტსკი სწერს თავის წიგნში (Agrarfrage, გვ.
309, სტრიქ. მე-15 და შემდ. ზევიდან): „კაპიტალისტური
საზოგადოება გაერთიანებული ორგანიზმია, რომელშიაც ერთი
ნაწილის დაზიანება ცუდათ მოქმედებს სხვა ნაწილებზედაც. .
ინტერესთა ჰარმონია სხვა და სხვა კლასებს შორის რაოდენ-
იმეტ უეჭველათ არსებობს“... მაშ კაუტსკის აზრით, ერში
კლასიურ ინტერესებსა და ბრძოლასთან ერთათ ზოგიერთ
„ინტერესთა ჰარმონია“ ყოფილა, ხოლო სადაც ინტე-
რესთა თანხმობაა, იქ არა მარტო „ბრძოლა“, არამედ შეთან-
ხმებული კულტურული შრომა-მოქმედებაც შეიძლება“.

ა. წულუკიძე.

(შემდეგი იქნება).

ე უ რ ნ ა ლ - ე ა მ ე ტ ე ბ ი დ ა ნ .

გაზეთ „ნაში დნი“-ს მე-16 ნომერში მოთავსებულია საინტე-
რესო წერილი ბ-ნ რუსისა შემდეგი სათაურით: „იანონის აზრი
რუსეთის შესახებ“. წერილის მასალები ავტორს ამოუკრეფია ერთ
იანონურ ყურნალიდან, რომელიც ბერლინში გამოდის კერძო
ენაზე.

ამ ყურნაღს სახელათ „Ost-Asien“ ქვია. დასაწყისში ბ-ნი
რუსი ამტკიცებს, რომ ზემოხსენებული იანონური ყურნალი სრუ-
ლიად მიუდგომელათ მსჯელობს რუსეთის საქმეების შესახებ. რუ-
სებს ის არ უყურებს „ბრმა სიძულვილის“ და „გულური მტრობის“
თვალთ. პირიქით ყურნალი დრმა პატივისცემით იხსენიებს მე-
მარ რუსების გმირობას და დირსუელათ აქებს რუსების იმ მხარეებს,
რომელნიც კულტურულათ ჩაიფლებიან.

შემდეგ ავტორი გვაცნობს იანონური ყურნალი აზრს რუსე-
თის ფინანსური მდგომარეობის შესახებ. ფრად სუურადლებოა ამ
მხრივ ერთი იანონელის წერილი, რომლის შინაარსიც მოჰყავს ბ.
რუსს.

„იანონელი ავტორი მიგვითითებს უზარმაზარ ღირს-
დზე, რომელსაც ასეთი გაფაციცებით იცავს რუსეთი მუდმივი
საზღვარგარეთელი სესხების საშვადებით, —წერს ბ. რუსი —
და სუფუქლიანათ გვარწმუნებს, რომ რუსეთი ამ უკანასკნელი
10 წლის განმავლობაში თავის ვასავალს ფარავს ნასესხები
ფულის მეხებით, რომ „ეს ღირს ფონდი არამც და არამც
არ ჩათვლება ეკონომიური ძლიერების მომასწავლებლათ; პირ-
იქით, ის არის ნაშანი ეკონომიური სისუსტისა. ფინანსთა მი-
ნისტრი მსხვერპლათ წირავს აურაცხელი მილიონების ნამ-
თავს, ოდონდ სავალი არ ჩაედიოს ხელში და არ დაიღუ-
პოს მოუსავლობის წელიწადში“. ნამდვილი სუფუქელი კი რუ-
სეთის ფინანსების—მეურნეობა—ძლიერ სამწუნარო მდგომარე-
ობაში იმყოფება. დახტინის გამანგარიშებით. „ქვეყნაზე
არ მოიპოვება ისეთი მხარე, სადაც რუსეთზე ცოტა სავალი
იუოს, ე. ი. სადაც მეურნეობის საქმე რუსეთზე უარესათ
იუოს დაუენებელი“. იანონელი მწერალის აზრით მთელი რუ-
სეთის ფინანსები რუსული ზურის გარეთ გაუიღვავა და შეა-

რებულია და ამისათვის 16 წლის განმავლობაში რუსეთის
7 მილიარდი ფუთი ზური, დირებილი დასავლეთით ნ. ში-
ლიარდ მანათთ. და ეს „აურება სარბილი“ უნდა გამოიღოს
იმ ხალხმა, რომელსაც უკრ გაუბღავს თითონ ჭამოს იმ
დენი ზური, რამდენსაც გერმანელი ან ფრანგი ჭამს. ამნიარ
პირობებში ზურის გარეთ გაზიდვა სახელმწიფოს უკიდურესი
ზომების საშვადებით ხდება ხალხზე; მოიძვის თუ არა ზური,
გლენმა შამინგე უნდა გადინადოს სახელმწიფო გადასახადი;
ამისთვის იგი იძულებულია გაიდაოს ის ზური, რომელიც
მისთვის აუცილებლათ საჭიროა, რომ შემდეგ მისავალადის
თავი შეინახოს“. ამნიარ სურათს რუსეთის ფინანსური მდგო-
მარეობისას იანონელი ავტორი არა ერთხელ დასძენს თავის
განცვიფრებას შესახებ რუსის ხალხის უცილობისა. უველა ია-
ნონელმა სალდათებმა იციან წერა კითხვა, რუსის ტუვე სალ-
დათებში იშვიათათ გამოკრევა წერა-კითხვის მცოდნე. ასში
95-ს არ შეუძლია თავის სახელის და გვარის დაწერა ხმელე-
თის ჯარის სალდათებში. მხალათ მეზღვარუნთა შორის მო-
პოვება ცოტა მეტი რიცხვი წერა კითხვის მცოდნეთა.

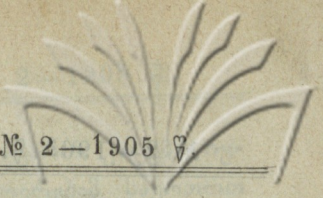
არც რუსეთის შინური მდგომარეობაა საიდუმლო იანო-
ნელთათვის—განავტობს ბ. რუსი. იანონელები თავის წერილებ-
ში არა ერთხელ იმეორებენ, რან სალანდელ ომში იგინი „ეპროვან
რუსეთის ბიუროკრატის და არა რუსეთის ხალხს“. მათ მი-
უვთ ტუვე რუსების აზრი შესახებ ომისა. უველა ტუვეებში
ერთნათ აღიარებენ სურვილს თავის ჩამოგდებისას; ამობენ,
რომ მათ არ სურთ ბრძოლა, რომ „ისეც ბევრია მიწა რუ-
სეთში“. მხალათ სალდათის მოვალეობამ აიძულა იგინი ია-
რადი ავლათ იანონელების წინააღმდეგ“.

შემდეგ ბ. რუსს მოყავს ყურნალის რედაქტორის ტამის შე-
ხელელება რუსეთის ბიუროკრატის და ხალხის ურთიერთ განწო-
ბილებაზე. ტამი ამბობს, რომ ამ განხეთქილების სასცილებლათ სა-
ჭიროა მონდეს უარყოფა აწ არსებულ მართვის წესებისა.

გარდა ამისა გაზეთის რედაქტორს აუცილებლათ მიანია შემ-
დეგი: სუფუქლიათ პატიება უველა პოლიტიკური დამნაშავეებისა,
შემოღება ხალხისთვის კონსტიტუციისა, ბეჭდვითი სიტუვის თავი-
სუფლება, ურილობათა და კრებების თავისუფლება, სუფუქლიათ სა-
სკლო ბეცარა (გადასახადი), ძირითადი რეფორმა სასამართლოს და
სატუსაღოს საქმეებისა და... კარგი მოხერობა განათლებულთადმი.

სხლანდელი დამარცხება ზღვარზე და ხმელეთზე, რასაკვირვე-
ლია, დაწმუნებს რუსის მთავრობის, რომ რუსეთმა კიდევ ბევრა
რამ უნდა შეისწავლოს არა თუ მარტო დასავლეთ ევროპიდან, არა-
მედ აღმოსავლეთიდანაც კი და განსაკუთრებით, იანონისაგან. „შე-
იძლება დამარცხებამ აღმოსავლეთ აზიაში, სადაც მრავალი ათისი
ხალხი ეთხოვება სიცოცხლეს, მეტი კეთილდღეობა მოუტანოს რუსეთ-
სა“. ამიტომ რომ იანონის გამარჯვება კულტურის გამარჯვებას
ნიშნავს ტამის აზრით და უმეტესათ ევროპიული კულტურის რუ-
სეთის უკულტურობაზე. „უნდა ვიმელოვნებდეთ, რომ რუსეთის კულ-
ტურა, ამ ომის წაგების მეხებით, წინსვლის გზას დაადგება“.

„თუ როგორ თავლსახინო დაღს ასვამს რუსული უკულ-
ტურობა სამხედრო მოქმედების მსვლელობას, —ეს იანონე-
ლებმა თავისი საკუთარი გამოცდილებით იციან. და უველაზე
უწინ ისინი თავის უდიდეს მოკავშირეთ რუსეთის საინტენდენტოს
თვლიან. ბევრათ აღრე, ვინემ „ნოვოკ ვრემია“ დაიწუება
ამის შესახებ ღანარაკს, იანონურმა ყურნალმა გამოაქვეყნა გა-
საცარი ამბები სამხედრო იჯარებისა, სურსათის საქმის ცუ-
დათ მოწეობისა, დაჭრდლთა და ავთიმყოფთათვის წამლები
და შესახვევ მასალის მიწოდების უწეს-რიგობის შესახებ. —
„Ost-Asien“-ში მოთავსებული ტუვე—რუსების ნამბობი მო-
წმობს, თუ როგორი ამტანი და დიდათ მომთმენი არიან რუ-
სები და ამასთანავე როგორ არეულ-დარეულათ არის მოწე-
ბილი უველა ის საქმე, რაც სალდათების უპირველეს მოთხო-

გნილებათა დაკმაყოფილებას შეეხება. საცვლების და ფეხსაცმელების უქონლობა ისეთი საგრძნობელია, რომ მხოლოდ განსაკუთრებული წესების წყალობით რცხვენ სისუფთავეს და ჭიკინას იაზონიელები თავის დატუევაგებულ მტერთა შორის, მეორე მხრით კი ურხადის ფურცლებზე სშირათ ვკითხულობთ ამბებს შორეულ აღმოსავლეთელ ინჟინრების საოცარ ფუფუნებაზე, როგორი მეფური სიუხვით ფლანგავენ ფულებს ინტენდანტები სასლბაზე, ქეიფზე და მასაშისურებზე, როგორ თავაშვებულათ ატარებს დრფს ჩვენი აფიცრები და სს.“

ამის დაწების წინ თითონ რუსები ცდილან იაზონელ ქალებში გარეუნილების გაძლიერებას. მრავალი იაზონელი ქალი მოყვდათ მხიარულ სასლებში, რომელთა რიცხვი ფრად გამრავლდა ამის წინ მანჯურიაში, და რომლებსაც რკინის გზის თუ სახელმწიფო (?) ხარჯით აარსებდნენ. რუსის გენერლებს თითქმის უყვლან უაფა თითო იაზონელი ქალი ხასათ; ძალიან აკვირვებს აგრეთვე იაზონელებს ის გარემოება, რომ ჩვენი მოქმედი ჯარი სხვადასხვა ტომის ხაზხისგან შესდგება. იმათ ვერ წარმოუდგენიათ, თუ როგორ მოხდა, რომ იმ მეომართა შორის, რომელთაც აიტანეს ამის შირველ დაწებითი სტადის სიმწარე და სიმძიმე; იმყოფებოდნენ მრავალი ებრაელები და ზოლბნელები. იაზონელებს შეუნიშნავთ, რომ უყვლან ტომის ტყვე მეომრები: რუსებიც, ებრაელებიც, ზოლბნელებიც გულცივით უუერებენ ახლანდელ ომს. იაზონელები იბრძვიან თავდავიწყებით შეტეხული ზატრიოტიზმის გრძნობით გატაცებულნი, რუსები კი, იაზონელების აზრით, იბრძვიან იმიტომ, რომ მათ უბრძანებენ იბრძოლოთ. „რუსები მიდიან ომში, კვდებიან და ტყვეთ უვარდებიან მტერს, როგორც ბნელი ზასსიური მასსა და არა, როგორც თავის მამულის არსებობის დამცველი თავისუფალი მოქალაქენი“.

„ხოლო როცა ტყვეთ უვარდებიან, აზნაირათ მსჯელობენ ამის შესახებ: „მადლობა დმერთს, ახლა აღარ არის საჭირო კვლა და აღარც ჩვენ მოგკვლავს ვინმე. ახლა გულ-დამშვიდებით შეგვიძლია ვუცადოთ ამის გათავებას და ვიზრუნოთ ჩვენს შორს მიტოვებულ ოჯახებზე“. იაზონიელები კი დრმა სიბრალულით შესტყერაინ თავის მამაც მოწინააღმდეგეთ და იმათ გამარჯვების სიხარულის გრძნობას ძალ უნებურათ უერთდება მეორე გრძნობა; ეს გრძნობა აიძულებს მათ შედიდურათ, ზევიდან ქვეით უცქირონ თავის მტერს. რომელიც იქ, თავის შინ სცხოვრებს სიბნელის უღელ-ქვეშ დატანჯული და უოველ უფლებას მოკლებული, აქ კი უდრტვინეულათ კვდება მანჯურიის უცნობ ველ-მინდორზე მთავრობის ბრძანების-შეზრ. და აიჟამათ გაიძახის ამისთვის დოქტორი იბიკავა: „ეს ომი არამც და არამც არ გამოუწვევია არც სარწმუნოებრივ, არც კვარტომობრივ განსხვავებას, არამედ ეს ორი კულტურის ომიაო. ეს არის ბრძოლა უფლების უუფლებობასთან, აღამიანობის—აღამიანის აზრათ ჩავდებასთან, თავისუფლების—დამონაგუებასთან, კულტურის ბარბაროსობასთან... ჩვენ, იაზონელები, არავითარ სიძულვილს არ ვგვრჩნობთ რუსის ხაზხისადმი ზირიქით, ჩვენ კიდევ გავვიზარდებთ, თუ რომ ცოტა ხანში მის კეთილდღეობაზე მოგვიხდებოდეს დაზარაკიო“.

რედ.-გამომც. ი. პ. როსტომაშვილი.

ბ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ე რ ი მ ე ნ უ ლ ი
თფილისის კერძო სამაჟურნალო

მეურნალის დ. ა. გედევანიშვილისა.
 ავადმყოფებს იღებენ ყოველ დღე.

- დილით:**
- ბ. ი. ჭიჭინაძე. კბილის 8—9 საათ.
  - გ. გ. მალალაშვილი. შინაგანი, ოთხშაბ. 9—10 საათ. და კვირაობით 9—11 საათ.
  - ა. ი. ბალარჯიშვილი.—ბავშვებისა. 9¹/₂—10¹/₂ ს.
  - ნ. ტ. ბულინი.—ყურისა, სასისა და ცხე. 10—11.
  - ვ. დ. ლამბაშიძე.—შინაგ. სამშ., ხუთშ., პარასკ. და შაბათობით 11—12.
  - დ. ა. გედევანიშვილი.— შინაგანი, და ნერვების: 12—1ს.
  - ქ. ქალი ე. კ. იოსელიანი.—ქალისა და საბებო, სამშ., ხუთშ. და შაბათ. 12—1 ს.
  - კ. ნ. დიასამიძე.—ვენერიული და კანისა 12¹/₂ 1¹/₂ საათ.
  - ს. ს. ალექსი-მესხიშვილი.—ხირურგია 1—2.
- ოპერაციების გაკეთება შეუძლიანთ გარეშე ექიმ-ხირურგებსაც.

ფასი რჩევისა და დარიგებისა 50 კაპ., საავათმყოფოს აქვს ოცი საწოლი. სამკურნალოში ოპერაციები მორიგებით. კრავატები დღეში ღირს სამი მან. საზოგადო და ნომერი—5 მ.
 აღრესი: კუკია, ველიკოკინაჟსკის ქუჩა, (კუკიის ხიდიდან მეცხრე სახლი) სახლი აბრამოვისა, № 9. მიხეილის ქუჩიდან-კი 34 ბ.
 ტელეფონი № 274.

მიიღება ხელის მოწერა 1905 წლ.
 საზოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

წელიწადი „**ივერია**“ ოცდაცხრა

ფასი: ერთი წლით 10 მან., ცალკე ნომერი 3 კაპ.
 გამოვა ყოველ დღე, ორშაბათობითაც განახლებულის რედაქციით და ახალ თანამშრომელთა მონაწილეობით.

გაზეთის ფორმატი გადიდებული იქნება.
 წლიური ხელის მომწერლები მიიღებენ წლის განმავლობაში პრემიად 12 წიგნს საერთო სათაურით: „ივერიის ბიბლიოთეკა“. როგორც თვით გაზეთში, ისე საზრემო წიგნებშიაც იქნება ხალხე სუკათები და სხვა და სხვა ილიუსტრაციები.

გაზეთის წლიური ფასის გადახდა შეიძლება ნაწილ-ნაწილათ. სახაზხო სკოლის მოწავლებლებს, თვით სკოლებს და სახაზხო საშვიტხველებს გაზეთი ზრემებიტურთ დაეთმობათ 7 მან. ან სახეჯარის წლით 4 მან.. ამ შედავათიან ხელი მომწერთაც შეუძლიანთ ნაწილ-ნაწილათ გადაიხადონ ხვედრი ფული: უოველთვე თითო მანეთი, ვიდრე სრული შემოსატანი შესრულდებოდეს.

საფოსტო აღრესი: **თფილს. Редакция „ИВЕРΙΑ“.**